

๒) วรรณคดีจีน

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าชนชาติจีนและวัฒนธรรมจีนนั้นเก่าแก่ที่สุดและสามารถบอกกำหนดเวลาที่ค่อนข้างแน่นอนได้ว่าในราว 20,000 ปีก่อนคริสตกาล⁽¹⁾ โดยเริ่มจากมองโกเลีย วรรณกรรมจีนที่เก่าแก่ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับอินเดีย และอียิปต์ คือเป็นรูปนิทานนิยาย วรรณกรรมจีนกล่าวถึงการปกครอง การเพาะปลูกและการใช้พาหนะที่มีล้อเลื่อนในปี 2800 ก่อนคริสตกาล สิงหล่าโน้นยืนยันว่าจีนมีอารยธรรมสูงมาเป็นเวลานาน นานกว่ายุโรปซึ่งเวลานั้นยังปกครองกันอย่างไม่มีผู้จะเจริญนัก จีนเริ่มปกครองด้วยสถาบันกษัตริย์มาแต่ดั้งเดิม ราชวงศ์แรก ๆ ที่รู้จักได้แก่ ราชวงศ์จู (ราว 1100—221 ปีก่อนคริสตกาล) และ ราชวงศ์ฉิน (221—207 ปีก่อนคริสตกาล) ครั้นล่วงมาถึงสมัย ราชวงศ์ถัง (ราว 600 ปีหลังคริสตกาล) ประเทศจีนก็เต็มไปด้วยการรบพุ่งฆ่าฟันกัน ช่วงเวลาหลังราชวงศ์ถังอาจจะแบ่งออกเป็นสามยุคคือ

1. ยุคฟิวคัล (the feudal period) ในราว 700—200 ก่อน ค.ศ.
2. ยุคราชวงศ์ฮั่น ในราว 200 ก่อน ค.ศ. —200 หลัง ค.ศ.
3. ยุคราชวงศ์ซ่งอื่น ๆ อื่น ๆ ในราว ค.ศ. 200—600

ต่อไปนี้เป็นตารางเปรียบเทียบประวัติอวยธรรมกับประวัติวรรณคดีจีน

---

(1) Buckner B. TRAWICK, World Literature, Vol. 1, Barnes and Noble, Inc., New York, 1958, p. 14

อารยธรรม	วรรณกรรม
<p>ราชวงศ์จิว (ราว 1100—221 ก่อนค.ศ. ระหว่างปี 770-500 เป็นสมัยที่จีนปกครองตัวเองเป็นรัฐอิสระโดยใช้ระบบฟัวตล ประชาชนแบ่งออกเป็น 4 ชั้น รู้จักใช้เหล็กจารลงบนผิวไม้ไผ่ รู้จักเก็บรวบรวมเอกสาร รู้จักบันทึกประวัติศาสตร์ รึกดนตรี และบทร้อยกรอง</p> <p>สาวกขงจื๊อชุมนุมกันโรงเรียน อาทิ เช่น โมตี้ และนักกฎหมายอื่น ๆ</p> <p>2. ราชวงศ์จิ้น (221-207 ก่อน ค.ศ.) จักรพรรดิเจียวว (จักรพรรดิ</p>	<p>ศตวรรษที่ 6 เหล่าจิว ผู้แต่ง “เต๋าเด็กเก็ง” ระหว่างปี 551-479 ขงจื๊อได้รู้เรื่องขึ้นและได้พิมพ์ตำราเก่าแก่คลาสสิก เช่น บทเพลง ขงจื๊อได้แต่งวรรณกรรมในรูปแบบที่กวีประวัติศาสตร์หรือ ชุนชิวดูใบไม้ผลิและใบไม้ร่วงและมีผู้เขียนคำสอนของขงจื๊อในรูปแบบของบทสนทนา</p> <p>ศตวรรษที่ 5 โมตี้ แต่งเรื่อง โมจิว ซึ่งต่อต้านลัทธิขงจื๊อ</p> <p>ศตวรรษที่ 4 เต๋าเต๋อจิง (กลาง) หรือ เต๋าเด็กเก็ง (แต่จิว) กลายเป็น คู่มือสำคัญของลัทธิเต๋า จังจิวแต่งหนังสือเกี่ยวกับลัทธิเต๋า</p> <p>ระหว่างปี 372-289 ก่อน ค.ศ. เม่งจิว สำนึกขงจื๊อ</p> <p>ระหว่างปี 332-297 ก่อน ค.ศ. จูหยวน แต่งบทร้อยกรองชื่อ ลีเสว (ตกยาก) เป็นเรื่องยาว</p> <p>ดัดแปลงตัวอักษรให้ง่ายและเป็นมาตรฐาน</p>

อารยธรรม	วรรณกรรม
<p>องค์แรก) ทรงสร้างกำแพงเมืองจีน มีการใช้ผ้าไหมหรือแพรเป็นม้วนๆ และผูกกันทำด้วยขนอูฐเป็นอุปกรณ์ในการเขียน</p> <p>3. ราชวงศ์ฮั่น (207 ก่อน ค.ศ.- 220 หลัง ค.ศ.) เมืองหลวงตั้งอยู่ในแคว้นซังอันและโลย้ง</p> <p>ฟื้นฟูการศึกษาและค้นพบบันทึกทางประวัติศาสตร์ จักรพรรดิองค์ที่ 4 และ 6 แห่งราชวงศ์ฮั่น ทรงเป็นกวี</p> <p>145 ปีก่อน ค.ศ. จูมาเซียงเกิดเป็นบิดาแห่งประวัติศาสตร์จีน</p> <p>136 ปีก่อน ค.ศ. หนังสือคลาสสิกของจีน 6 เล่มเกี่ยวกับเรื่องความเปลี่ยนแปลง บทเพลง ประวัติศาสตร์ บันทึกรายปี ขนบประเพณี</p> <p>ระหว่างปี 200-100 ก่อน ค.ศ. เกิดสงครามกับพวกฮั่น พุทธศาสนาเข้ามาในจีน ลัทธิเต๋าเป็น</p>	<p>ปี 213 ก่อน ค.ศ. หนังสือที่ไม่เกี่ยวกับวิชาการถูกเผา นักเขียนถูกประหาร</p> <p>ราว 140 ปีก่อน ค.ศ. เหมยเซ่งได้แต่งเรื่อง ฟูบหรือยกรองผสมร้อยแก้ว นับเป็นบิดาแห่งบทประพันธ์สมัยใหม่</p> <p>32-36 ปีก่อน ค.ศ. บันจากวิหิงผู้สามารถปราดเปื่องยิ่งในเรื่องประวัติศาสตร์</p> <p>ราว 120 ปีก่อน ค.ศ. จูเจนรวบรวมคำจีนเป็นพจนานุกรมเล่มแรกในภาษาจีน</p>

อารยธรรม	วรรณกรรม
<p>ที่นับถือบูชาในฐานะธรรมนิยมที่ลึกกลับ</p> <p>100 ปีก่อน ค.ศ. เกิดการประดิษฐ์กระดาษขึ้นและปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น</p> <p>220-264 จักรวรรดิจีนแบ่งเป็น 3 ราชอาณาจักร</p>	<p>187-226 เจา เฟยได้เขียนความเรียงเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม</p> <p>ค.ศ. 3 ลู่ซี ได้แต่งหนังสือเพื่อวิจารณ์รูปแบบของฟู</p>
<p>4. ราชวงศ์ซันและอื่น ๆ (ค.ศ. 265-618) เมืองหลวงย้ายมาจนถึง ยุคแห่งสงครามกลางเมือง มีวรรณกรรมเกิดขึ้นบ้างไม่มากนัก ปรากฏมีการดัดน้ำชา และรู้จักใช้เก้าอี้ในจีน</p> <p>ค.ศ. 5 พัฒนาการของศาสนาพุทธหลังจากการเดินทางของหลวงจีนฟาเหียนไปยังอินเดีย มีการสร้างวัดทางพุทธศาสนา</p> <p>ค.ศ. 606- พระจักรพรรดิถังเต๋นจง เปิดการสอบไล่เทียบเท่าปริญญาโทอักษรศาสตร์</p>	<p>ค.ศ. 200-300 “นักปราชญ์ทั้งเจ็ดแห่งเซียนอาน”</p> <p>ค.ศ. 300 “เขียนทั้งเจ็ดแห่งป่าไผ่”</p> <p>ค.ศ. 365-427 เตาเจี้ยน กวีผู้ยิ่งใหญ่</p> <p>ค.ศ. 501-531 เทียวถูรวบรวมกวีนิพนธ์ชิ้นเอกของกวีหลายคนออกสู่มหาชน</p>

อารยธรรม	วรรณกรรม
<p>4. ราชวงศ์ถังและราชวงศ์อื่น ๆ อีก 5 ราชวงศ์ ค.ศ. 618-960 เป็นยุคแห่งอารยธรรมที่เจริญสูงสุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ทางกวี-นิพนธ์ โรงเรียนพุทธธรรม เปิดให้แก่มหาชน ลัทธิเต๋า มีอิทธิพลในวงการกวี-นิพนธ์ โดยง และซังอัน เป็นเมืองหลวงของจีนทางฝ่ายตะวันออก และตะวันตกตามลำดับ เริ่มใช้ดินปืนในการยิง-ดอกไม้ไฟ</p> <p>ค.ศ. 635 มิสซันนารีคริสเตียนทำ การเผยแผ่ศาสนาอย่างมั่นคง</p> <p>ค.ศ. 645 มีการแปลหนังสือสันสกฤต 75 เล่ม โดยฮวนฉางและคนอื่น ๆ</p> <p>ค.ศ. 715-756 พระจักรพรรดิถังหว่ง ทรงสถาปนาวิทยาลัยอักษรศาสตร์ (ค.ศ. 725)</p> <p>ประมาณ ค.ศ. 845 โรงเรียนจาง (แห่งลัทธิเซ็น) ได้สอนพุทธ- ศาสนาในจีน</p>	<p>ศตวรรษที่ 7 ลูซื่อ (บทร้อยกรองที่ วางกำหนดจังหวะสัมผัสไว้อย่างสม่ำเสมอ) และเชิอซู (จังหวะและสัมผัส ระหว่างบรรทัด)</p> <p>กวีที่สำคัญ ในยุคนี้ ได้แก่ ค.ศ. 699--759 วังเว เป็นทั้งกวีและ จิตรกรที่ยิ่งใหญ่</p> <p>ค.ศ. 701--762 ลีโป มีชื่อเสียงมาก ในภาคตะวันตก</p> <p>ค.ศ. 713--770 ตูฟู คนจีนทั้งประเทศ ยกย่องอย่างสูง</p> <p>ค.ศ. 772--846 ไปซุอี่ ผู้แต่งเรื่อง <i>Everlasting Wrong</i> (ความผิดที่ ไม่รู้จักจบ) เป็นบทประพันธ์ที่รู้ จักกันแพร่หลายมากเนื้อเรื่องเกี่ยว กับยักกวยเฟ ชูรักของ มิงฮวง</p>

อารยธรรม	วรรณกรรม
ค.ศ. 868 เริ่มการตีพิมพ์หนังสือจีน ค.ศ. 907-959 เป็นยุคของราชวงศ์ อื่น ๆ รวม 5 ราชวงศ์	ค.ศ. 791—817 ลิโฮ กวีเอกแห่งยุค ของราชวงศ์ถัง ค.ศ. 836—847 จารึกกวีนิพนธ์ คลาสสิก 12 เรื่องลงบนศิลา ค.ศ. 932—953 พิมพ์กวีนิพนธ์คลาส- สิก 9 เรื่องด้วยบล็อกไม้ ค.ศ. 936—978 ลิปู๋ ทรงเป็นจักรพรรดิ องค์สุดท้ายของราชวงศ์ถัง เป็น กวีนักดนตรีและจิตรกร
5. ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960-1279) เป็นสมัยที่สนับสนุนการศึกษา มีการชำระประวัติศาสตร์ใหม่ มี เมืองหลวงหลายแห่งอยู่ที่ ไกเบ่ิงฟู และซังเจา	กวีอาชีพถูกแทนที่โดยกวีสมัครเล่น
ค.ศ. 1069-1074 การปฏิรูปสังคม โดย หวัง อัน ลี	ค.ศ. 1036—1101 ซู ตง ไป เป็นกวี จิตรกร นักแต่งความเรียง และ นักการเมือง
ศตวรรษที่ 11 ยุคทองแห่งการวาด- ภาพทิวทัศน์	ค.ศ. 1050—1100 ฮวง ดิง เขียนเป็น กวีและช่างประดิษฐ์ตัวอักษร
ค.ศ. 1130—1200 ชู ยี นักประวัติ- ศาสตร์ และ นักเขียนจด-	ค.ศ. 1125—1209 ลูยู กวีผู้ผลิตงาน เป็นจำนวนมาก ถึง 11,000 ชิ้น

อารยธรรม	วรรณกรรม
<p>หมายเหตุ: นักรวบรวมสารานุกรมได้นำขงจื๊อมาศึกษาและตีความหมายใหม่</p> <p>ศิลปกระบี่เบี่ยงเคลือบเจริญรุ่งเรืองอย่างสูง ใช้เครื่องมือแบบเลื่อนได้ ใช้ดินปืนในการทำสงคราม</p> <p>6. ราชวงศ์ซ่ง ๙๙๖-๑๒๖๐ (ค.ศ. 1260-1912)</p> <p>ค.ศ. 1260—1368 ราชวงศ์หยวนหรือมองโกลตั้งเมืองหลวงอยู่ที่ปักกิ่ง กุบไลข่านเป็นพุทธศาสนิกแต่ศรัทธาในลัทธิขงจื๊อ</p> <p>ค.ศ. 1223—1296 หยวนอิงได้แต่งหนังสือ <i>มูลบทขน</i> นิยมใช้แพร่หลายติดต่อกันมาเป็นเวลา 600 ปี</p> <p>ค.ศ. 1275—1292 การเดินทางของมาร์โคโพล</p> <p>ค.ศ. 1368-1644 ราชวงศ์หมิง หนังสือต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นมากมายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การแพทย์และสารานุกรม ผู้เขียนได้แก่ข้าราชการ</p>	<p>ซึ่งมีคุณค่าปานกลาง</p> <p>ปรับปรุงบทเพลงจู่ซึ่งใช้ภาษาพูดมาแต่งเป็นบทเพลง</p> <p>บทละครได้รับความนิยมเป็นอันมาก โดยนำภาษาพูดมาแต่งเป็นบทละคร เสื่อมความนิยมในภาษาของนักปราชญ์</p> <p>ศตวรรษที่ 13 หยวนอิงได้แต่งบทละคร ที่มีชื่อเสียงขึ้นคือ <i>Romance of the Western Chamber</i> (ความรักในห้องด้านตะวันตก)</p> <p>ค.ศ. 1311—1375 เลียวซี เป็นกวีที่สำคัญ และเก่งในการแต่งร้อยแก้วด้วย มีการรวบรวมเรื่องราวสั้น ๆ ที่เขียนด้วยภาษาพูด</p>

อารยธรรม	วรรณกรรม
<p>นักชั้นผู้ใหญ่ ศิลปะการทำเครื่อง ปั้นดินเผาเจริญรุ่งเรืองขึ้น มี การนำยาสูบเข้ามาในประเทศจีน ศตวรรษที่ 16 เปิดการค้ากับยุโรป ค.ศ. 1644—1912 ราชวงศ์ชิง หรือ แมนจูสนับสนุนส่งเสริมลัทธิขง- จื้อแต่หลังจากนั้นก็ถูกปล่อยปละ ละเลย ค.ศ. 1662—1722 เจิ้งชู่ สนับสนุน การศึกษาเล่าเรียน ค.ศ. 1850—1864 ไตปิง (คริสเตียน) ก่อกบฏ และถูกปราบปราม ค.ศ. 1912 ชุน ยัต เซ็น สถาปนา สาธารณรัฐจีน</p>	<p>นวนิยายที่สำคัญได้แก่ ศ. 16 Records of Journey to West และ Chin Ping Mei ศ. 17 Romance of the Three Kingdoms, All Men Are Brothers (เรื่องหลังนี้เป็นที่ นิยมมาก เนื้อเรื่องเกี่ยวกับ โจรกรรม) ศ. 18 เรื่อง Dream of the Red Cham- ber มีรูปแบบคล้ายนวนิยาย แต่งโดยเฉาซันและเกาเงาะ ศ. 20 ประวัติทางวรรณกรรมนำโดย หลี่ จี้</p>

ลักษณะวรรณคดีจีน

1. วรรณกรรม ปรัชญา

เหลาจื๋อหรือเล่าซือ (เกิดประมาณปี 604 ก่อน ค.ศ.) ⁽¹⁾ เป็นผู้แต่งบทประพันธ์ ชื่อเรื่อง เต๋าเต็กเก็ง หรือเต๋าเต๋อซิง (Tao-Te-Ching) ซึ่งเขียนเกี่ยวกับ ทางดำเนินชีวิต ⁽²⁾ กล่าวถึงกำเนิดของลัทธิเต๋าดังแต่แรกเริ่ม หลักการ อุดมการณ์ ความรักในสันติภาพ มนุษย์ การเมือง การปกครอง การรักษาสันติภาพนิยม ธรรมชาติ ม้าแข่ง การสงคราม วิหิงสา และอื่นๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อนักปราชญ์จีนรุ่นหลังๆ เป็นอันมาก ซึ่งรวมทั้งขงจื๊อด้วย

คำว่า เต๋า เต็กเก็ง นี้ เสถียร โพธิ์นันทะ แปลว่า “สูตรว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า” ส่วนจาง แซ่ตั้ง แปลว่า “คัมภีร์คุณธรรม ธรรม” ⁽³⁾ โดยแปลตามตัวอักษร บางคนแปลว่า “หนทางมืด” ⁽⁴⁾ โดยให้คำอธิบายประกอบว่า หนังสือนี้กล่าวถึง ปรัชญาที่ลวงตา คือสอนความฉลาดซึ่งมองดูคล้ายๆ ความโง่ สอนความสำเร็จซึ่งมองดูคล้ายๆ ความล้มเหลว สอนความเข้มแข็งในความอ่อนแอ สอนความก้าวหน้าในการทอดกายนิ่งอยู่กับที่ ⁽⁵⁾ ดังนั้นเป็นต้น ซึ่งเป็นปรัชญาของโลก ซึ่งพรางหรือซ่อนเร้นอยู่ หากคนเราไม่พิจารณา

(1) Bnckner B. Trawick, *World Literature* Vol. T, Barnes & Noble Inc., New York, 1953, p. 14 เรื่องนี้เกิดของเหลาจื๊อนี้มีความเห็นหลายประการ รายละเอียดโปรดอ่าน เสถียร โพธิ์นันทะ, *เมธีตะวันออก* ฉบับได้รับรางวัลเนสโก พ.ศ. 2508, สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2514, หน้า 174-175

(2) เล่มเดียวกัน หน้าเดียวกัน

(3) จาง แซ่ตั้ง, *เต๋า*, อักษรสยามการพิมพ์, กรุงเทพฯ, 2516, หน้า 5,

(4) Lin Yutang, Ed., *The Wisdom of China and India*, The Modern Library, New York, 1955, p 579

(5) เล่มเดียวกัน หน้าเดียวกัน

ให้ห้องแท้ง และหากไม่คิดให้ลูกซึ่งก็จะไม่เห็นคุณค่า อย่างไรก็ตาม ความคิดและปรัชญาใน หนังสือของเต๋า หรือ เต๋า เต็กเก็ง นั้นนับเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมทางจิตใจที่แนบเนียนกลมกลืนกันได้ในสังคมซึ่งประกอบด้วย แต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกัน

หลิน ยู่ ดังกล่าวว่า หนังสือของเล่าจื๊อที่กล่าวถึงเต๋านี้ บรรจุด้วยถ้อยคำเพียง 5,000 คำ เขียนขึ้นเมื่อ 2,400 ปีมาแล้ว แต่ก็ยังทำให้ Hitler และผู้อื่นที่ฝันที่จะครองโลกกลายเป็นตัวตลกที่โง่เง่านำหัวเราะเยาะไปได้ (1)

เต๋าเต็กเก็งแบ่งออกเป็น 2 เล่ม เล่ม 1 มี 37 บท (ตั้งแต่บทที่ 1-37) แต่ละบทเป็นข้อความที่เขียนเป็นร้อยกรองอย่างสั้น ๆ ซึ่งมีความหมายลึกซึ้ง เล่ม 2 มี 44 บท (ตั้งแต่บทที่ 38-81) เล่ม 1 ให้ชื่อว่าหลักการของเต๋า บทที่ 1 กล่าวถึง เต๋าที่แท้จริง บทที่ 2 กำเนิดของสิ่งที่ขัดแย้งกัน บทที่ 3 การกระทำซึ่งไม่ได้กระทำ บทที่ 4 ลักษณะของเต๋า บทที่ 5 เรื่องธรรมชาติ..... บทที่ 6 เรื่องญาณในหุบเขา ซึ่งมีรูปร่างเป็นสตรี ไม่รู้จักตาย ลึกลับ เป็นรากฐานของสวรรค์และโลก ถ้าใครเชื่อฟังญาณนี้จะรับใช้โดยง่ายดาย ดังบทประพันธ์ซึ่งหลินยู่ดัดแปลงจากภาษาจีนเป็นภาษาอังกฤษดังนี้

VI. THE SPIRIT OF THE VALLEY

The Spirit of the Valley never dies.

It is called the Mystic Female.

The Door of the Mystic Female

Is the root of Heaven and Earth.

Continuously, continuously,

It seems to remain,

Draw upon it

And it serves you with ease.

ที่ยกบทประพันธ์มาไว้ ณ ที่นี้ก็เพียงเพื่อเป็นตัวอย่างว่าบทประพันธ์มีลักษณะสั้น ๆ แต่แฝงความหมายอันลึกซึ้ง หลินยู่ดัดอธิบายว่า

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้าเดียวกัน

หุบเขา เป็นสัญลักษณ์ หมายถึงความว่างเปล่า
สตรีลิกลับ หมายถึงความใจง่าย เชื่อง่าย ซึ่งเงียบสงบ
การรับใช้อย่างง่ายคาย หมายถึงความว่าถ้าใครเคารพกฎธรรมชาติ ผลที่
จะได้รับก็คือความสะดวกสบาย ไม่ต้องลำบาก (1)

เต่า เต๋อซิงเล่ม 2 ชื่อว่า การนำเต่าไปประยุกต์ใช้ เริ่มตั้งแต่บทที่ 38
ถึง 81 กล่าวถึงมนุษย์ (เช่นบทที่ 42 คนที่รุนแรง, บทที่ 49 จิตใจของปวงชน,
บทที่ 55 คุณธรรมของเด็ก) กล่าวถึงการปกครอง (เช่นบทที่ 54 เอกชนกับรัฐ
บทที่ 57 ศิลปะของการปกครองรัฐ, บทที่ 58 รัฐบาลที่เกียจคร้าน, บทที่ 59
การปกครองเมืองใหญ่ บทที่ 61 ลักษณะของเมืองเล็กกับเมืองใหญ่)

สิ่งที่มีความคล้ายคลึงกับชาวยุโรปอย่างหนึ่งก็คือความไม่ฝันที่จะมีโลกใน
อุดมคติที่เพียบพร้อมด้วยความสุขความสงบ ซึ่งเขียนไว้ในบทที่ 79 เรื่อง
ถิ่นสงบ บทที่ 80 ยูโตเปียน้อย บทที่ 81 ทางสู่สวรรค์

ในที่นี้ใครจะยกตัวอย่างบทที่ 80 ซึ่งกล่าวถึงโลกในอุดมคติซึ่งมีส่วน
คล้ายคลึงกับความคิดของ Thomas More ในวรรณกรรมอังกฤษ "Utopia"
ซึ่งมีความสุขสบาย (ควรเปรียบเทียบกับโลกของพระศรีอารีย ในความคิด
ของคนไทยด้วย)

LXXX, THE SMALL UTOPIA (2)

(Let there be) a small country with a small population,
Where the supply of goods are tenfold or hundredfold,
more than they can use.

Let the people value their lives and not migrate far.
Though there be boats and carriages,
None be there to ride them.
Though there be armor and weapons,
No occasion to display them.

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 586

(2) เล่มเดียวกัน หน้า 623-624

Let the people again ropes for reckoning
 Let them enjoy their food,
 Beautify their clothing,
 Be satisfied with their homes,
 Delight in their customs.
 The neighboring settlements overlook one another
 So that they can hear the barking of dogs and
 crowing of cocks of their neighbors,
 And The people till the end of their days
 shall never have been outside their country.

สรุปความคิดของเต๋า ที่เกี่ยวกับโลกในอุดมคติ ก็คือเมืองเล็กๆ ซึ่งมี
 พลเมืองจำนวนน้อยได้สัดส่วนกัน มีสินค้าผลิตได้เป็น 10 เท่า หรือ 100 เท่า
 ของการใช้ พลเมืองเห็นคุณค่าของชีวิตของตน อย่าละเลยให้ห่างไกล ถึงแม้จะมี
 ฟ้าพายุและหนทางที่หลบหลีกไปได้ก็ควรละเว้น ถึงแม้จะมีอาวุธทำลายชีวิต ก็
 ไม่ควรใช้ (เต๋าสอนไม่ให้ฆ่าตัวตาย) มนุษย์ควรผูกพันกันไว้ด้วยความนับถือ
 ยำเกรงกัน จงหาความสำราญจากการรับประทานอาหาร (ความคิดที่เกี่ยวกับ
 การหาความสำราญนี้ควรเปรียบเทียบกับ Epicureanism ดังกล่าวมาแล้วข้าง
 ต้น) จัดเครื่องแต่งกายให้งดงาม พอใจในบ้านเรือนของตนเอง ชื่นชมใน
 ขนบธรรมเนียมของตนเอง การอยู่ใกล้เคียงกันก็ควรมองข้ามความน่ารำคาญ
 ของซึ่งกันไปเสียบ้าง พลเมืองไม่ควรละทิ้งบ้านเมืองของตน

ความสำคัญของวรรณกรรมเรื่อง เต๋าดั้งเดิมนี้ ถ้าเทียบกับศาสนา
 พราหมณ์ ก็เท่ากับ คัมภีร์ ภควัดคีตา สิ่งที่เหมาะสมกันในหนังสือทั้งสอง
 ก็คือ

“สอนหลักจริยภาพแห่งสรรพสิ่งเป็นอมตะ เที่ยงอยู่เป็นนิรันดร์ มีมาแล้ว
 กำลังมีอยู่และจักมีต่อไปตลอดอนันตกาล สรรพสิ่งเกิดขึ้นและสลายไปในเอก
 ภาพ^๕”(๑)

(1) เสถียร โพธิ์นันทะ, *เมธีตะวันตก* ฉบับได้รวบรวมไว้ของ ยูเนสโก พ.ศ. 2508,
 สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2514, หน้า 180

คำว่า เอกภาพ ในที่นี้ ฮินดูเรียกว่า พรหม หรือ ปรมัตมน์ หรือ
อาตมัน ส่วนเหลาจื๊อเรียกว่า เต๋า⁽¹⁾ อาจจะสรุปได้ว่า เต๋าของเหลาจื๊อ ก็
คือพรหม ของลัทธิ ฮินดูนั่นเอง ซึ่งมีลักษณะตรงกัน

บทที่ ที่ว่าด้วย เต๋าที่แท้จริงนั้น คุณเสถียร โพธิ์นันทะ นักปราชญ์-
ไทยแปลงจากภาษาจีน ออกเป็นภาษาไทย ดังนี้ (ผู้แต่งได้เรียบเรียงบทใหม่
เพื่อสะดวกในการศึกษาเทียบเคียงกับบทอังกฤษ)

เต๋านำมาว่าชานกันได้

มิใช่เต๋าที่แท้จริง

นามซึ่งนำมาบัญญัติเรียกร้องกันได้

กับห่อนใช้นามที่เที่ยงแท้

อภาวะคือความไม่มีเป็นการณ์เหตุ ตั้งต้นแห่งฟ้าและดิน

ภาวะคือความมีชื่อว่าเป็นมารดรของสรรพสิ่ง

การตั้งอยู่ในภาวะเสมอย่อมสามารถพิจารณาเห็น

ในความแปรเปลี่ยนอันลึกลับของสิ่งทั้งหลายได้

และการตั้งอยู่ในภาวะเป็นนิรันดร์ ย่อมสามารถพิจารณาเห็น

ร่องรอยของสิ่งทั้งปวง

อภาวะและภาวะสองนี้

โดยที่แท้ก็มีกำเนิดมาจากเอกภาพเดียว

หากมาเรียกชื่อให้แตกต่างกันไปเท่านั้น

มันทั้งสองต่างก็เป็นธรรมชาติอันลึกซึ้ง

ลึกยิ่งกว่าลึก ซึ้งยิ่งกว่าซึ้ง

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้าเดียวกัน

มันเป็นทหารแห่งความแปรเปลี่ยนที่ลับของสรรพสิ่ง”

(ค.ต.ก. บทที่ 1) (1)

สำนักนักปราชญ์จีน หลิน ยู่ ถัง ได้แปลออกเป็นภาษาอังกฤษด้วย
ความหมายที่ตรงกับในภาษาไทยดังนี้

I. ON THE ABSOLUTE TAO

The Tao that can be told of
Is not the Absolute Tao;
The Names that can be given
Are not Absolute Names.

The Nameless is the origin of Heaven and Earth ;
The Named is the Mother of All Things.

Therefore :

Oftentimes, one strips oneself of passion
In order to see the Secret of Life ;
Oftentimes, one regards life with passion,
In order to see its manifest results.

These two (the Secret and its manifestations)

Are (in their nature) the same ;
They are given different names
When they become manifest.

They may both be called the Comic Mystery :
Reaching from the Mystery into the Deeper Mystery
Is the Gate to the Secret of All Life. (2)

ต้นฉบับภาษาจีนเป็นดังนี้ (3)

เต๋าโคเต๋ายฺยฺเซี่ยเต๋า
เมี่ยโคเมี่ยยฺยฺเซี่ยเมี่ย,

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 186-187

(2) Lin Yutang, Ed., The Wisdom of China and India, The Modern Library, New York, 1955, p. 583

(3) เสถียร โพธิ์นันทะ, เล่มเดียวกัน หน้า 187

บ้อเมยเพยนตจ้อฮั,
 อู๋เมยบ้วนม้วยจ้อบ้อ,
 กู๋เซี่ยบ้อ,
 ไอ้อักวงคี่เหมี่ยว,
 เซี่ยอู๋ไอ้อักวงคี่เกี้ยว,
 ซ้อเลียงเจีย,
 ตงจุกยอฮัเมย,
 ตงอู๋จ้อเซียง,
 เฮียง จ้อ อว เฮียบ,
 โจ้งเหมี่ยวจ้อมัง

ส่วนข้าง แ่ตั้ง ก็แปลด้วยสำนวนเฉพาะตัว จากภาษาจีนเป็นภาษา
 ไทยดังนี้ (1)

เต้า คือ เต้า
 ไม่ใช่ “เต้า” ธรรมดา
 นาม คือ นาม
 ไม่ใช่ “นาม” ธรรมดา
 ไม่มี “นาม” คือ ปฐมของฟ้าดิน
 มี “นาม” คือ แม่สรรพสิ่ง
 ฉะนั้น ธรรมดา “ไม่มี” ต้องดูที่พิศวงนั้น
 ธรรมดา “มี” ต้องดูที่ปรากฏการณ์นั้น
 ทั้งสองนี้
 เกิดร่วม แต่นามต่าง

(1) จ้าง แ่ตั้ง, เต้า, อักษรสยามการพิมพ์ กรุงเทพฯ, 2516, หน้า 51

เรียกรวมว่า “ทิพย์”

ทิพย์ คือ ทิพย์

คือความพิศวาททั้งปวงแห่งทวาร

อิทธิพลของวรรณกรรม “เต๋าเต็กเก็ง”

1. เป็นพื้นฐานความเชื่อของคนจีนว่าไม่มีพระเจ้า เหลาจื๊อคัดค้านเรื่องพระเจ้าสร้างโลก แต่สอนว่า “ธรรมชาติเต๋าเป็นปฐมกำเนิดของพระเจ้าและโลก⁽¹⁾ ดังจะเห็นได้จาก บทที่ 4 ตอนที่ว่า “-- ฉันไม่รู้ว่ามันเป็นบุตรของท่านผู้ใด แต่ทราบแน่ว่ามันมีอยู่ก่อนพระเจ้า” มัม ในข้อความที่อ้างถึงนี้หมายถึง “เต๋า” ซึ่งจื๊อก็ไม่สนับสนุนเรื่องพระเจ้าสร้างโลกเช่นเดียวกัน คงจะได้รับอิทธิพลจากความคิดของเต๋าย่างไม่มากนักน้อย กวีที่เป็นสานุศิษย์ของเหลาจื๊อและซ่งจื๊อได้รับความคิดเช่นนี้ไว้

2. ทิศนะทางการเมือง ในวรรณกรรม “เต๋า เต็ก เก็ง” ได้อธิบายถึงทิศนะทางการเมืองโดยเชื่อว่ากฎธรรมชาติเป็นกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ ดีกว่ากฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์เคารพกฎธรรมชาติอย่างเคร่งครัด ครอบงำที่มนุษย์ขึ้นธรรมชาติ ครอบงำนั้นก็มีความไม่สงบ ความเสื่อมโทรมของรัฐบาลอยู่ที่ความไม่สัตย์ซื่อและชอบโฆษณา กับประชาชนว่าตนเป็นรัฐบาลที่ดีที่สุด แต่ผลก็ยังเหมือนเดิม คือประชาชนยากจน มีความทุกข์ เจ้าผู้ครองนครร่ำรวยและมีความสุข กระหายสงคราม ชอบต่อสู้เพื่อแย่งดินแดนกัน ทำให้ประชาชนล้มตายเป็นอันมาก สิ่งที่น่าเวทียิ่งมากอีกประการหนึ่งก็คือ ใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือทดลองกับนโยบายใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยพิสูจน์ให้เชื่อได้ว่าเป็นนโยบายที่ดี (บทที่ 53,74 ของเต๋าเต็กเก็ง) ความคิดเช่นนี้ยังคงใช้ไว้กับความจริงในปัจจุบัน

---

(1) เสถียร โพธิ์นันทะ เล่นเดียวกัน หน้า 189

ส่วนความคิดอื่น ๆ ที่ชวนให้อภิปรายสำหรับคนปัจจุบันนี้ก็มียู่เช่นกัน เช่น ทิศนะเกี่ยวกับการศึกษา และสาเหตุของอาชญากรรม เหล่านี้เขียนไว้ ดังนี้⁽¹⁾

“เมื่อละเลิกการศึกษาเล่าเรียนเสียได้ ความเศร้าโศกกระทบทุกข์ก็จะไม่มี เมื่อละเลิกนักปราชญ์กันเสียได้ ประชาชนก็ได้รับประโยชน์ใหญ่ล้นร้อยเท่า เมื่อละเลิกความเมตตาและความซื่อสัตย์สุจริตเสีย ประชาชนก็กลับเป็นผู้มีความซื่อสัตย์กตัญญูและเมตตากันขึ้นเอง

“อนึ่งเมื่อละเลิกวัตถุศิลปะแปลก ๆ และความเห็นแก่ตัวเสีย โจรผู้ร้ายก็จะไม่มี แต่ทั้งสี่อย่างนี้ก็ยังไม่พอ จำต้องมีข้อปฏิบัติอย่างอื่นอีกคือ ต้องทำให้ประชาชนมีความเปิดเผย ไม่มีอะไรซ่อนเร้นกัน ต่างมีความบริสุทธิ์ใจเข้าหากัน มีความเห็นแก่ตัวแต่น้อย และมีความทะเยอทะยานเพียงเบาบาง” (บทที่ 19)

สำหรับข้อปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นในตอนท้ายข้อความที่ยกมานั้นนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของความคิดในเรื่อง Utopia หรือโลกในอุดมคติที่น่าสนใจมาก

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาซึ่งอยู่ในโลกปัจจุบันไม่ควรลืมว่าโลกของเหลาจื๋อเป็นสังคมที่ยังไม่มีปัญหาที่ซับซ้อนยุ่งยาก ผู้คนในสังคมก็ยังมิได้เบียดเบียนกันมาก สังคมไม่มีคนคิดค้นชั่วที่แตกต่างกันมาก ดังนั้นกฎหมายจึงยังไม่จำเป็นต้องจำเป็นนัก เพียงแต่กฎธรรมชาติอย่างเดียวกันพอใช้ในสังคมสมัยนั้นแล้ว

ทิศนะทางการเมืองอีกประการหนึ่งก็คือรัฐบาล เหลาจื๋อได้แบ่งรัฐบาลออกเป็น 3 ประเภทคือ ⁽²⁾

1. รัฐบาลที่ปกครองประชาชนโดยที่ประชาชนไม่รู้สึกรู้ว่าถูกปกครอง เป็นรัฐบาลที่ใช้อุดมคติเสรีนิยม ผสมผสานกับชนชาตินิยม

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 208-209

(2) เสถียร โพธิ์นันทะ เล่มเดียวกัน หน้า 217-218

2. รัฐบาลที่ปกครองประชาชนด้วยวิธีสร้างความคิดให้ประชาชนเห็น และประชาชนก็ศรัทธารัฐบาล

3. รัฐบาลที่ปกครองประชาชนด้วยอำนาจคดี และก้าวก่ายชีวิตส่วนตัวของประชาชนจนประชาชนไม่เป็นตัวของตัวเอง

นอกจากนี้เหลาจื๋อยังให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็น รัฐบาล หรือนักปกครอง โดยกล่าวข้อความตอนหนึ่งว่า (1)

“.....บัณฑิตจึงพึงทำตนให้เป็นผู้ตามหลังประชาชน แต่เขากลับจะได้ เป็นผู้นำประชาชน พึงตระหนักเห็นแก่ตนเสีย.....” (บทที่ 7)

และอีกตอนหนึ่งก็เป็นความเห็นเดิมดังนี้ (2)

“.....ถ้าปรารถนาจะเป็นผู้นำประชาชนก็พึงตามหลังประชาชน เมื่อทำ ได้เช่นนั้น ผู้นั้นย่อมมีฐานะเหนือประชาชน ทุ กก็ไม่คิดรังเกียจหรือประทุษร้าย ต่อเขา ประชาชนยินดีสนับสนุนเขาโดยไม่เอือมระอา อนึ่งเพราะเหตุที่เขา ไม่แก่งแย่งผลประโยชน์ของประชาชน ทุ กก็ไม่มีใครไปแก่งแย่งช่วงชิงตำแหน่ง ของเขา.....” (บทที่ 66)

ความจริงนี้ยังใช้ได้แม้ในปัจจุบัน

นอกจากนี้เหลาจื๋อยังชี้ให้เห็นว่ารัฐบุรุษที่ดีพึงมีจิตใจเมตตา รู้จัก ประหยัด และทำสิ่งใดไม่ควรเอาเด่นล้ำหน้า คุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งคือรัฐบุรุษ ต้อง “มีอาหารพอกที่จะบรรจุกระเพาะให้เต็ม” เสียก่อน ถ้ารัฐบุรุษ “หิว” ก็ย่อมบกพร่องในคุณสมบัติ

3. สุภาษิตจากคำเค้กเก็ง คติธรรมของเต๋าตามที่เหลาจื๋อเขียน ไว้ว่า คนจีนรุ่นหลังๆ ยังนำมาใช้เตือนใจอยู่เสมอ ครั้นเมื่อมีการแปลถ่าย

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 219

(2) เล่มเดียวกัน หน้า 221

ทอดเป็นภาษาอังกฤษ คนที่ใช้ภาษาอังกฤษก็นับถือในคตินิยมและนำไปใช้
เตือนใจด้วย และนำไปใช้ในฐานะที่มีความคิดเฉียบแหลม เช่น

“.....คนที่ยืนแข็งเท้าเพื่อจะอยู่เหนือคนอื่น ผู้นั้นย่อมยืนอยู่ไม่ได้นาน
คนที่ก้าวเท้ายาวเกินไป เพื่อจะล้าหน้าคนอื่น ย่อมไปไม่ได้ไกล คนที่แสดง
ตนว่าตนเองมีพระเดชพระคุณ กลับจะกลายเป็นคนถูกเขาแสร้งคุณ ไม่มีผู้คน
นับถือ...” (เต๋าเต็กเก็ง บทที่ 3) ⁽¹⁾

“.....ความอ่อนโยนชนะความกระด้าง ความอ่อนแอชนะความเข้ม
แข็ง...” (บทที่ 36) ⁽²⁾

“โซคร้ายย่อมเป็นที่พกพิงของโซคดี โซคดีเลาก้อมเป็นที่หลบมุมของ
โซคร้าย.....” (บทที่ 56) ⁽³⁾

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่ฝรั่งใช้อ้างอิง ในฐานะที่เป็นความคิดเฉียบแหลม
คมคาย เช่น

“A good runner leaves no track.

A good speech leaves no flaws for attack.

A good reckoner makes use of no counters.

A well shut door makes use of no bolts,

And yet cannot be opened.” (บทที่ 27) ⁽²⁾

“The softest substance of the work,

Goes through the hardest.” (บทที่ 43) ⁽³⁾

“True words are not fine-sounding;

Fine-sounding words are not true.” (บทที่ 81) ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ เล่มเดียวกัน หน้า 224-225

⁽²⁾ เล่มเดียวกัน หน้า 226

⁽³⁾ เล่มเดียวกัน หน้า 227

⁽⁴⁾ Lin yutang, The Wisdom of China and India, The Modern Library New York, 1955, หน้า 597.

⁽⁵⁾ เล่มเดียวกัน หน้า 607

⁽⁶⁾ เล่มเดียวกัน หน้า 624

ขงจื๊อหรือขงฟู่จื๊อ(ค.ศ. 551—479) เป็นนักปรัชญา รัฐบุรุษ ผู้สอน
 ศีลธรรม เป็นผู้แต่งวรรณกรรมที่มีพื้นฐานอยู่บนลัทธิมนุษยธรรมนิยม
 (Humanism) ในประวัติศาสตร์จีนได้ยกย่องว่าขงจื๊อเป็นผู้สถาปนาวรรณกรรมจีน
 (the founder of chinese literature) ถึงแม้ว่าลัทธิศาสนาของขงจื๊อจะมีรากฐาน
 มาจากคำสอนของขงจื๊อเอง แต่ขงจื๊อก็มีความลึกซึ้งในหลายสาขา เช่น
 สังคม จริยธรรม ลัทธิการเมือง การปกครอง และอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่องค์ประกอบ
 บริสุทธิ์ของศาสนา เช่น ขงจื๊อมิได้กล่าวถึงพระเจ้า (God) หรือชีวิตในโลกหน้า
 สิ่งที่สำคัญที่สุดซึ่งขงจื๊อสนใจมากที่สุดก็คือ ทำอย่างไรจึงจะดำเนินชีวิตอยู่อย่างดีใน
 ปัจจุบัน สิ่งสำคัญรองลงมาคือ พยายามเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณี

ในฐานะที่ขงจื๊อเป็นนักมนุษยธรรมนิยม (Humanist) ของตะวันออก
 และเราก็ได้ศึกษาลัทธิมนุษยธรรมนิยม (Humanism) ของตะวันตกหรือยุโรป
 มาแล้ว ก็ควรได้นำมาเทียบเคียงกัน

ลัทธิขงจื๊อคือลัทธิมนุษยธรรมนิยม⁽¹⁾

ขงจื๊อได้สังเกตเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ แต่วิถีเข้าถึงและวิธีอธิบาย
 ต่างกับตะวันตก ขงจื๊อไม่ได้รวม physics และ metaphysics ไว้ในคำสอน
 แต่ได้เน้นมนุษย์สัมพันธ์ (human relationships) ขงจื๊อกล่าวว่า ในมนุษย-
 สัมพันธ์มีความรู้ 2 ประการ คือ

1. ความรู้แก่นใน
2. ความรู้รอบนอก

1. ความรู้แก่นใน ได้แก่รู้เรื่องเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของ
 มนุษย์ที่มีต่อกัน (เช่นลุง-Jenlun) และรู้จักความประพฤติของมนุษย์ รู้จักมนุษย์

(1) Lia Yutang, Ed., The Wisdom of China and India, The Modern
 Library, New York, 1955, p. 571

โดยใช้วิถีทางจิตวิทยา เมื่อรู้จักจิตใจคนแล้วก็ควรจะรู้จักความประสงค์ของเขา รวมทั้งรู้จักประพฤติดนอย่างสมเหตุสมผล มีอารมณ์มั่นคงเยือกเย็น ประพฤติตนให้สมเกียรติสมศักดิ์ศรีและมีความนับถือตนเอง ความรู้อย่างที่กล่าวมาแล้วนี้ย่อมเกิดจากการศึกษาหาความรู้ เกิดจากวัฒนธรรมที่ได้อบรมปลูกฝังขึ้นทีละเล็กละน้อย เกิดจากศีลธรรมจรรยา วินัย และเกิดจากการขัดเกลาด้วยขนบประเพณีและคนศรี

2. ความรู้รอบนอก ได้แก่ความรู้ในเรื่องความจริงต่าง ๆ เช่นความจริงเกี่ยวกับสังคม ระเบียบทางการเมือง ความรู้ทางปกครองหรือรัฐศาสตร์ หลักศีลธรรม

จะเห็นได้ว่าหลักมนุษยธรรมของขงจื้อเน้นคุณสมบัติภายในและธรรม-นิยมหรือ Moralism ขงจื้อไม่ให้ความสำคัญแก่วัตถุนิยม หรือ Materialism ซึ่งขัดกับนักเศรษฐศาสตร์ตะวันตกบางกลุ่มที่มุ่งจัดระบบการเมือง และการบริหารรัฐโดยเน้นความเจริญทางวัตถุเป็นสำคัญซึ่งขงจื้อมีความเห็นตรงกันข้ามโดยกล่าวว่า “รัฐบาลที่ดีควรเป็นผู้นำประชาชนไปสู่ความเจริญโดยให้เกียรติประชาชน นำประชาชนไปสู่ทำนองคลองธรรมโดยอาศัยหลักสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคม”

ขงจื้อเห็นว่าความเจริญทางวิทยาศาสตร์ ในแง่วัตถุนิยมเป็นสิ่งจำเป็นและดีงาม แต่ก็เป็นแต่เพียงกลวิธีเพื่อนำทางชีวิตไปสู่ความสะดวกสบายเท่านั้น ไม่ใช่แก่นแท้ของชีวิต สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ควรคำนึงถึงก็คือ ความสุขทางใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมอันมั่นคง ส่วนกฎหมายนั้นเป็นเพียงเครื่องมือชิ้นหนึ่งที่ทำงานอย่างผิวเผินให้เกิดระเบียบวินัยที่ดีงามเท่านั้น สู้หลักศีลธรรมที่ทำงานอย่างลึกซึ้งไม่ได้

2. วรรณกรรมทางวิชาการ และกวีนิพนธ์

ในฐานะที่เป็นนักแต่งวรรณกรรม ขงจื้อได้แต่งหนังสือทางวิชาการไว้ 6 เล่ม⁽¹⁾ ซึ่งเหลือมาถึงปัจจุบันนี้เพียง 5 เรื่อง คือ

1. ประวัติศาสตร์ (ชุนชิว)
2. รัฐศาสตร์ (เสี้ยวจื่อ)
3. ธรรมชาติวิทยา (เอี้ยะ) บางตำราเรียกว่าความเปลี่ยนแปลง
4. นิติธรรมเนียม (โล้ยเก็ง)
5. บทประพันธ์ (ซีเก็ง) นักวรรณคดีฝรั่งเรียกว่า The Book of

Songs

6. ดนตรี (เหวาว) ซึ่งต้นฉบับสูญหายหมดไป⁽¹⁾

ในที่นี้จะกล่าวถึง ซีเก็ง หรือ The Book of Songs เป็นพิเศษ เพราะเป็นผลงานทางวรรณกรรมที่มีคุณค่าสูงยิ่งในประวัติศาสตร์คดีจีน และเป็นที่ยกย่องว่าเป็นแบบฉบับสำหรับกวีรุ่นต่อมา

ซีเก็ง หรือบทประพันธ์ของขงจื้อ เป็นหลักฐานที่สำคัญยืนยันว่าบทประพันธ์จีนได้เกิดขึ้นกว่า 3,000 ปีมาแล้ว⁽²⁾ แต่รูปแบบยังไม่สมบูรณ์ถึงกระนั้นก็ตามก็ยังเป็นที่นิยมเชื่อกันว่าเป็นแบบอย่างของกวีรุ่นต่อมาเพื่อใช้แต่งเลียนแบบ และมีผู้นำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ บทประพันธ์เก่าแก่ที่ขงจื้อรวบรวมไว้มีการใช้จังหวะ ใช้สัมผัส เล่นคำ จำกัดจำนวนคำในแต่ละบรรทัด และจำกัดเสียงสูงต่ำไว้ด้วย⁽³⁾ การกำหนดเสียงสูงต่ำนี้ไม่เคยปรากฏมีในบทประพันธ์ภาษาของชาวยุโรปเลย ขงจื้อได้ศึกษาบทเพลง หรือบทประพันธ์

(1) เสถียร โพธิ์นันทะ, *เชิดตะวันออก* ฉบับแก้ไขรางวัลของยูเนสโก พ.ศ. 2508, สำนักพิมพ์บรรณการ, 2514 หน้า 84-98

(2) YOHANNAN, John D., *A Treasury of Asian Literature, A Mentor Book*, New York, 1958, p. 226

(3) เล่มเดียวกันหน้าเดียวกัน

สั้น ๆ ที่มีเสียงไพเราะราวเสียงดนตรีเหล่านี้ และคัดเลือกไว้แต่เฉพาะที่ขงจื้อ เห็นว่าไพเราะมากและดีที่สุดในค่านอื่น ๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำไปใช้สอน แก่สานุศิษย์ให้มีจิตใจอ่อนโยนมีคุณธรรม ขงจื้อเชื่อว่าความไพเราะของคนดี และบทประพันธ์สามารถอบรมขัดเกลาจิตใจของคนได้เป็นอย่างดี ลักษณะ ของบทเพลงดังกล่าวมีลักษณะสั้น ๆ เป็นส่วนมาก ถ้อยคำที่ใช้มีทั้งคำธรรมดา พื้น ๆ และคำที่เจี๊ยบแหลมคมคาย ต้องใช้ความคิดอย่างลึกซึ้งจึงจะเข้าใจ ไม่น่าจะเป็นเพลงชาวบ้าน หรือ folk songs เพราะสัมผัสและศิลปะต่าง ๆ ที่ ใช้ในบทเพลงนั้นละเอียดลออและประณีตงดงาม เนื้อเรื่องมักจะกล่าวถึงคน ธรรมดาสามัญ ธรรมชาติ การวิเคราะห์ปัญหาในชีวิตโดยใช้สัญลักษณ์ซึ่ง แม้แต่ในปัจจุบันนี้ปัญหาดังกล่าวก็ยังเกิดขึ้นซ้ำๆ ซากๆ แก่คนทั่วไป คติธรรม ที่แฝงอยู่ในบทเพลงเหล่านี้บางอย่างก็นำมาใช้กับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ นับว่า น่าทึ่งมากที่ได้พบคติซึ่งทันสมัยอยู่เสมอนี้ ความรักในบทเพลงเก่าแก่ของจีน มีลักษณะอ่อนหวาน เป็นความรักของหนุ่มสาวบ้าง ของมิตรหรือเพื่อนที่ รักกันมาก ๆ บ้าง เป็นความรักระหว่างสามีภรรยาที่มี และสามีกับขู้รักหรือ ภรรยาน้อยก็มี บทเพลงหลายบทกล่าวถึงความหงอยเหงาเศร้าใจของการพลัด พრაจากกันของคนรัก การค้นหาคนรักที่หายไปหรือที่จากไปนาน กวีบาง คนได้เสนอผลงานที่ชวนให้เข้าใจว่ามีความรู้สึกว่าเหวเพราะต้องขังตัวเองหมก มุ่นอยู่กับตำรับตำรา เพื่อเตรียมสอบเป็นตำแหน่งจอหงวนหรือเป็นคนชั้น สูงในสังคม ต้องอดออมถนอมใช้เงินทองเพื่อผลอันสูงส่งในอนาคต จัดได้ ว่าเป็นบทเพลงของ “นักศึกษา” หนุ่ม ๆ ที่กำลังสร้างอนาคตที่สดใส

นอกจากซีเก็งของขงจื้อแล้ว ยังมีหนังสือรวมบทประพันธ์จีนอีกเล่ม หนึ่ง บทประพันธ์เหล่านี้มีความเก่าแก่นับขึ้นไปได้จนถึงสมัยราชวงศ์ถัง

(ราวปี ค.ศ. 618—906) ฉบับที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1717 บรรจุไว้ได้ถึง 49,000 บท เป็นหนังสือ 900 เล่ม ซึ่งเมื่อนำมาเข้าเล่มเย็บรวมกันแล้วได้ 30 เล่มใหญ่ ๆ หนังสือเหล่านี้เปิดโอกาสให้ศึกษาลักษณะคำประพันธ์สมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งนับว่าเป็นยุค Renaissance หรือฟื้นฟูศิลปวิทยาของกวีนิพนธ์จีน⁽¹⁾ ในรวมบทประพันธ์จีนเล่มหลังนี้ ส่วนมากเป็นบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง กวีสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960—1279) ก็ได้ผลิตงานประพันธ์ขึ้นเยี่ยมไว้เป็นจำนวนมากเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่ก็เลียนแบบหรือแต่งตามกวีสมัยราชวงศ์ถังนั่นเอง)

ในซีเก็งของดั่งเคิมมีบทประพันธ์รวมทั้งสิ้น 3,000 บท ขงจื้อคัดเลือกเฉพาะที่คิดที่สุดไว้เพียง 305 บท ดังตัวอย่างต่อไปนี้⁽²⁾

My Lord Is Full of Delight

My lord is full of delight.
In his left hand he holds a flute,
With his right he summons me to play with him.
Oh, what sweet joy !

My lord is full of blessing.
In his left hand he holds dancing plumes,
With his right he summons me to dance with him.
Oh, what sweet joy!

บทเพลง “เจ้าของฉันทมีความสุข” นี้ ใช้ขับร้องเพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นมิตรต่อผู้ปกครองซึ่งเป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่หรือเป็นเจ้า

The Moon Is Rising

The white moon is rising.
O lady so lovely and bright.

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 227

(2) คัดจาก YOHANNAN, John D., ดังอ้างมาแล้ว หน้า 227—229

The white moon in rising,
Is like the splendor of my lady.
Why am I caught in these chains?
Why am I consumed with grief?

The moon is rising in splendor
Is the light of my love.
Why am I forsaken?
Why am I consumed with grief?

บทเพลง “พระจันทร์กำลังขึ้น” นี้ให้ความรู้สึกอ่อนหวานเยือกเย็น
แกมหงอยเหงาเศร้าสร้อย โดยนำไปเทียบกับความรัก

The Blind Musicians

The blind musicians, the blind musicians (1)
In the courtyard of Chou.
They have set up their pillars and crossbars,
With upright plumes and hooks for the drums and bells
The small and larger drums are hanging there,
The tambourines, the stone-chimes, the batons and tiger clappers.
When all have been struck the music begins.
Then the pipes and the flutes sound shrilly.
Sweet is the music,
August as the song of birds.
The ancestors listen:
They are our guests.
For ever and ever they gaze on our victories.

บทเพลง “นักดนตรีตาบอด” นี้สะท้อนให้เห็นภาพชีวิตในราชสำนัก
ซึ่งผู้นิยามฟังดนตรีขับลำนำ โดยยกย่องนักดนตรี

---

(1) กัดจาก เสถียร โพธิ์นันทะ อ้างแล้ว หน้า 95

ต่อไปนี้เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของบทเพลงจีนซึ่งแสดงความทุกข์ในการ
พลัดพรากจากกัน⁽¹⁾

“เมื่อยามฉันจากบ้านของฉันไป กิ่งหลิวยังโยกไกวตามลมอยู่ไหวๆ บัดนี้
ฉันกลับคืนมาสิเห็นแต่ปุยหิมะปลิวว่อนไปทั่ว ฉันค่อยๆ ก้าวเดินมาตามหนทาง
ภายในทั้งหิวทั้งกระหายขับป่วนไปหมด ใจของฉันโศกอาดูรระทมทุกข์ขนาด
โดยยากที่จะมีผู้ใดเขารู้ได้”

บทประพันธ์ หรือวรรณกรรม นอกจากจะเป็นสื่อทางความคิด ความรู้
สึก และสื่อศิลปะแล้ว ยังใช้เป็นสื่อทางการเมืองอีกด้วย บทประพันธ์เก่าแก่
ของจีนก็เช่นเดียวกัน เช่นบทประพันธ์ดังต่อไปนี้ แสดงให้เห็นชีวิตของ
ชายหนุ่มหัวหน้าครอบครัวซึ่งพลัดพรากจากไปทำงานเพราะถูกเกณฑ์แรงงาน
ดังนี้⁽¹⁾

“สามีของฉันถูกเกณฑ์แรงไปแล้ว มีรู้การจากไปของเขาราวนี้ ยังจะได้
กลับมาในเวลาใด ราตรีกาลเริ่มย่างกรายเข้ามา ผุ่งไก่อ่างพากันกลับรังของมัน
และที่ปล่อยไปหากินบนเขาก็กลับลงมาถึงคอกแล้ว แต่สามีของฉันจากไปไกล
จะไม่ให้ฉันคิดถึงได้อย่างไรเล่า โอเอ๋ย มีรู้ว่าอีกกี่ปีก็วันเขาถึงจักกลับมา ใน
ระหว่างที่เขาถูกใช้งานอยู่ เขาอดอยากหรือไม่หนอ? เขาจะรู้หรือเปล่าว่าภรรยา
ของเขากำลังห่วงใยเขาอยู่”

คำสอนของขงจื๊อ เป็นหนังสือที่ขงจื๊อได้เรียบเรียงหรือรวบรวมขึ้น
เอง สำนึกเป็นผู้รวบรวมในราวปี 450—375 ก่อนคริสตกาล ผู้แปลเป็น
ภาษาอังกฤษคนแรกคือ James Legge เรียกชื่อคำสอนนี้ว่า The Analects
ดังนั้น นักวรรณคดีที่ใช้ภาษาอังกฤษจึงเรียกตามกันต่อมา ฉบับที่แปลเป็นภาษา
ไทยซึ่งสมควรใช้ศึกษาก็คือ “สุภาษิตขงจื๊อ” ฉบับแปลของพระอมรโมหิณีสถิต วัด

---

(1) เสถียร โพธิ์นันทะ อ้างแล้ว หน้า 94

ราชบุรณะ แปลเมื่อ พ.ศ. 2368 กรมศิลปากรจัดพิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2507 สำหรับเสถียร โพธิ์นันทะ ได้เรียก “สุภาษิตขงจื้อ” ว่า “หลุนจื๊อ” แปลว่า วากยถา มี 20 บท⁽¹⁾ แต่ในตำราอื่นๆ บอกว่ามี 24 บท⁽²⁾ เขียนเป็นบทสนทนา ระหว่างขงจื้อกับสานุศิษย์หลายคน เริ่มต้นด้วยคำถามของศิษย์ ต่อด้วยคำตอบ ของขงจื้อที่ประกอบด้วยคำคมสั้น ๆ ชวนให้คิด เมื่อมีคำซักถาม ขงจื้อก็ให้คำอธิบาย ใน “สุภาษิตขงจื้อ” นี้ ได้กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ มากมาย เช่น

1. *ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ* ขงจื้อให้ความเห็นว่า คนเราจะอยู่ด้วยกันได้ก็ต้องปฏิบัติตนให้สอดคล้องต้องกันกับสังคม ไม่ขัดต่อธรรมชาติของมนุษย์ต้องศึกษาสังคมให้เข้าใจต้องแท้และทำตัวให้เข้ากับคนอื่น

2. *คุณธรรมความดี* ขงจื้อให้แนวทางไว้ว่าคนดีจะต้องทำอย่างไร คนที่จะเป็นผู้ใหญ่จะต้องมีคุณธรรมอะไรบ้าง

3. *การประพฤติตัวดี* ขงจื้อเน้นว่าผู้ที่มีความประพฤติดีจะต้องกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ได้แนะนำวิธีทำความดีโดยละเอียด รวมทั้งอุปสรรคด้วย เช่น ถ้าคนคือผู้ผิดที่ก็ ไม่มีความเจริญ ขงจื้อกล่าวว่า “คนไหนอยู่ถูกที่ก็มีความเจริญ” ขยายความจากคำกล่าวที่ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีที่ของมันเอง” คำกล่าวนั้นมีผู้อ้างถึงมากที่สุดในภาษาอังกฤษที่ว่า “Everything in its place”⁽³⁾ อีกแห่งหนึ่ง ขงจื้อก็ยังกล่าวย้ำอีกว่า “นักปราชญ์ต้องอยู่ในหมู่นักปราชญ์ด้วยกัน”

4. *ความเชื่อ* ในเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้านั้น ขงจื้อมีความเชื่อใกล้เคียงกับพระพุทธเจ้ามาก ความจริงที่น่าแปลกใจในยุคของขงจื้อก็คือ นักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ของโลกซีกตะวันออกถึงสามคนได้เกิดขึ้นไล่เลี่ยกัน และได้เผยแพร่ความ

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 110

(2) Buckner B. Trawick, World Literature, Vol. I., Barnes and Noble, Inc. New York, p. 15

(3) Barlett ได้รวบรวมสุภาษิตขงจื้อไว้หลายบท ในหนังสือที่ชื่อว่า Familiar Quotations

คติหลักซึ่งเป็นแก่นหลักของศาสนาและลัทธิ อันเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมตะวันออก นักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ทั้งสามนี้ก็คือ

เหลาจื๊อ เกิดราวปี 570 ก่อน ค.ศ.

พระพุทธเจ้า เกิดปี 563 ก่อน ค.ศ.

ขงจื๊อ เกิดปี 551 ก่อน ค.ศ.

นักปราชญ์ทั้งสามมีความคิดหลายอย่างคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะพระพุทธเจ้าและขงจื๊อ เช่นสอนให้คนมีวิจรรณญาณก่อนเชื่อสิ่งใดว่า “ฟังก่อนแล้วจึงเชื่อ” เมื่อเชื่อแล้วต้องปฏิบัติตามอย่างจริงจัง (พร้อมด้วย กาย วาจา ใจ) เสมอต้นเสมอปลายมีสมาธิ

ขงจื๊อแสดงทัศนะเกี่ยวกับพระเจ้าว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่ไม่ควรหลงเชื่อมง่าย ไม่สนับสนุนว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เวลาพูดถึงพระเจ้า ขงจื๊อใช้คำพูดเรียบ ๆ ธรรมดา ๆ เมื่อพูดถึงจักรวาลก็พยายามเลี่ยง และเบนความคิดมาสู่สังคมมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยมนุษย์ทุกชั้นทุกอาชีพและทุกฐานะ คำสอนของขงจื๊อทำให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวขงจื๊อ ปรัชญาต่างๆ โดยเฉพาะศีลธรรมและการเมือง และสังคมจีนโบราณด้วย

ตัวอย่างบทสนทนาในคำสอนของขงจื๊อดังนี้ เจกง (Tsekung) เป็นผู้ตั้งคำถามเกี่ยวกับบุคคลที่สมควรเป็นใหญ่ในหมู่ประชาชน ได้ตัดตอนมาดังนี้⁽¹⁾

Tsekung asked Confucius, “What would you say if all the people of the village like a person?” “That is enough,” replied Confucius, “What would you say if all the people of a village dislike a person?” “That is not enough,” said Confucius “It is better when the good people of the village like him, and the bad people of the village dislike him”

ความข้างต้นนี้กล่าวถึงผู้ที่ประชาชนทั้งหมดชอบและไม่ชอบ สรุปคำตอบในตอนท้ายก็คือ จะเป็นการดีกว่าถ้าประชาชนที่ดีชอบ และประชาชนที่เลวไม่ชอบ

---

(1) Lin Yutang, The Wisdom of China and India, A modern Library Giant, New York, 1955, p. 827-828

Confucius said, "The people who live extravagantly are apt to be snobbish (or conceited), and the people who live simply are apt to be vulgar. I prefer the vulgar people to the snobs."

ความข้งคันนี้ ขงจื้อได้แสดงทัศนะไม่ชอบผู้ที่เห่อเหิม และแสดงว่าชอบประชาชนที่อยู่อย่างง่าย ๆ มากกว่า

Confucius said, "When a country is in order, it is ashame to be a poor and common man, When a country is in chaos, it is a shame to be rich and an official."

ความตอนนีกล่าถึงสภาพประชาชนในยามที่ประเทศปกติสุข ประชาชนก็ไม่ต้องมีสภาพยากจนและมีความเป็นอยู่ง่าย ๆ แต่ถ้าประเทศยุ่งเหยิง ก็น่าอายที่ประชาชนจะใช้ชีวิตอย่างสุขสมบูรณ์ ทำตัวเป็นเจ้าพนักงานหรือทำตนอย่างเป็นทางการ

คำคมที่อ้างถึงมากที่สุดในตอนนี ก็คือ

Confucius said, "A gentleman blames himself, while a common man blames others."

หมายความว่า "สุภาพชน (เมื่อทำผิด) มักจะตำหนิตนเอง แต่สามัญชนตำหนิผู้อื่น"

ในเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษย์และความประพฤติของบุคคลที่ยิ่งใหญ่นั้น ขงจื้อได้กล่าวไว้อย่างละเอียด เช่นตัวอย่างที่ตัดตอนมาดังนี้⁽¹⁾

Confucius said, "The superior man understands what is right; the inferior man understands what will sell."

หมายความว่าผู้ที่ทำธุรกิจการค้า บางคนรู้จักแต่สิ่งที่เหมาะสมกับการค้าขาย เช่นถูกใจลูกค้า แต่มองข้ามสิ่งที่ถูกต้อง- ผู้ยิ่งใหญ่จะเข้าใจสิ่งที่ถูกต้องผู้น้อยจะเข้าใจแต่สิ่งที่พอขายได้

มีความตอนหนึ่งของขงจื้อได้สรุปเกี่ยวกับมนุษย์ไว้ดังนี้⁽²⁾

---

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 833

(2) เล่มเดียวกัน หน้า 835

Confucius said, “A gentleman is careful about three things: In his youth, when his blood is strong, he is careful about sex. When he is grown up, and his blood is full, he is careful about getting into a fight (or struggle in general), When he is old and his blood is getting thinner, he is careful about money.”

หมายความว่าถึงคนในวัยหนุ่มรักผู้หญิง วัยกลางคนรักการต่อสู้ วัยชรา
รักเงิน

คำคมจาก “สุภาษิตขงจื้อ” ที่คนไทยใช้กันบ่อยๆ ได้แก่ (1)

“ถ้าเป็นปราชญ์ไม่ตรง ผู้นั้นวาสนาจะน้อย ถ้าเป็นข้าเจ้า ให้ตรงต่อ
เจ้า จะพูดสิ่งใดให้เจ้าเชื่อถือน่าฟังได้ ถ้าจะคบเพื่อนให้เลือกหาที่มีสติปัญญา
อย่าคบคนโง่ จะชักให้โง่เสีย” เรื่องการคบเพื่อนนี้ นักวรรณคดีเปรียบเทียบ
ควรรศึกษาคู่ขนานกับ ติโตประเทศด้วย

“นักปราชญ์แต่ก่อน จะพูดก็ไม่ซิงกันพูด จะทำก็ไม่ซิงกันทำ อนึ่ง
เป็นคนรู้มากแล้ว ให้ประกอบกิริยาและวาจาให้สมกับรู้ จึงจะดูงาม เปรียบ
เหมือน เขียนรูปภาพแต่มีด้วยลายทอง ถ้าทำไม่สมรู้ เหมือนเขียนรูปภาพ
ไม่มีเครื่องแต้ม”

“อันคนมีแต่กำลังไม่มีปัญญา ถึงจะสู้กับผู้ใด เหมือนเอามือเปล่าไปตี
เสือ ไม่มีเรือจะข้ามแม่น้ำ มีแต่จะแพฝ่ายเดียว เราไม่สรรเสริญ”

นักปราชญ์และนักเขียนอื่น ๆ ของจีน

ในยุคโบราณนี้ นอกจากเหลาจื๊อ และขงจื๊อแล้วยังมี เม่งจื๊อ และ
จิ้งจื๊อ อีกสองคนที่เป็นนักปราชญ์และนักเขียนที่ยิ่งใหญ่มิ้อทธิพลต่อกวีรุ่น-
หลัง ๆ เป็นอันมาก (2)

---

(1) คัดจากต้นฉบับของพระอมรโมฬีสถิต, ฉบับพิมพ์ของกรมศิลปากร, 2507.

(2) ประวัติของนักปราชญ์ทั้งสอง โปรดศึกษาจาก เสถียร โพธิ์นันทะ, เมธี
ตะวันออก ที่อ้างแล้ว

เม่งจื๊อ (ปี 372—288 ก่อน ค.ศ.) เป็นนักการเมือง หรือ รัฐบุรุษ นักปราชญ์ และอาจารย์ ได้แต่งหนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อจำนวน 7 เล่ม เกี่ยวกับปรัชญาและการสอนซึ่งมีรากฐานมาจากขงจื๊อ ต่างกับขงจื๊อก็คือเข้าใจได้ง่ายกว่า และเม่งจื๊อให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง ไว้มาก และน่าสนใจมาก งานของเม่งจื๊อเป็นตัวอย่างของอิทธิพลขงจื๊อที่มีต่อนักปราชญ์และนักเขียนรุ่นต่อ ๆ มา

ทัศนคติทางการเมืองของเม่งจื๊อลึกซึ้งและเป็นไปได้จริงทุกยุคทุกสมัย ได้รับยกย่องจากนักรัฐศาสตร์ว่า เป็น “democratic philosopher” สิ่งที่น่าสนใจก็คือความคิดของเม่งจื๊อใกล้เคียงกับ Plato และ Aristotle ซึ่งเกิดในระยะใกล้เคียงกัน คือ

พลาโต 427—347

อริสโตเติล 386—322

เม่งจื๊อ 372—288 (บางแห่งบันทึกว่าปีที่ตายคือ 289)

งานเขียนของเม่งจื๊อ นักปราชญ์ยุโรปให้ความสนใจเท่า ๆ กับงานทางประวัติศาสตร์ James Legge ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษเมื่อปี 1874 ให้ชื่อว่า Book of History มีลักษณะคล้าย ๆ คำสอนของขงจื๊อ คือเขียนเป็นบทสนทนาระหว่างเม่งจื๊อกับเจ้าเมืองต่าง ๆ บางครั้งก็เป็นกษัตริย์ บางครั้งก็เป็นบุคคลธรรมดา หลินยูถัง วิจารณ์คำอ่านชื่อเฉพาะของ Legge ไว้ว่า “ยังต้องแก้ไข” ส่วนสำนวนแปลนั้นหลินยูถังกล่าวว่า ⁽¹⁾ แปลตามตัวอักษรมากเกินไป จนผิดความหมาย เพราะคำภาษาจีนบางคำที่เกิดจากคำประสมนั้น ความหมายได้เปลี่ยนไปจนไม่เหลือเค้าของคำเดิม เช่นคำว่า สวรรค์—โอกาส—เวลา เมื่อ

(1) Lin Yutang, ed., The Wisdom of China and India, อ้างแล้ว หน้า 745.

ประสมรวมเป็นคำเดียวกันแล้วหมายความว่า “อากาศ” มีข้อความตอนหนึ่ง
Legge แปลว่า

Opportunities of time (Vouchsafed by) Heaven are not equal to
advantages of situation (afforded by) the Earth, and advantages of situation
(afforded by) the Earth are not equal to (the union arising from) the
accord of Men”

หลินยู่ต้งกล่าวว่า เป็นการแปลคำต่อคำ ไม่ได้ความหมายที่ชัดเจน ควร
แปลเสียใหม่อย่างสั้น ๆ เพราะบทประพันธ์เดิมมีจำนวนเพียง 12 คำดังนี้

“Weather is less important than terrain, and terrain is less
important than the people’s unity.”

อธิบายว่า คำว่า Heaven-opportunities-of-time นั้น ในภาษาจีนควร
แปลตามความหมายว่า Weather เท่านั้น

ที่ว่าเม่งจื้อเป็นรัฐบุรุษซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์การ
เมือง นั้น มีตัวอย่างดังนี้ (1)

— — — พระเจ้าชีชวนอ้วงตรัสว่า

“ตัวของฉันออกจะโง่งมอยู่ เกรงว่าไม่สามารถปรับปรุงตนเองให้ได้
บรรลุถึงสภาพดังเช่นท่านอาจารย์ว่ามานี้ ขอท่านอาจารย์โปรดได้สงเคราะห์
ฉันให้ทำได้สำเร็จด้วยเถิด ถึงแม้ว่าฉันจะไม่ใช่มนุษย์มีสติปัญญานัก แต่ก็จักเชื่อ
ฟังปฏิบัติตามโอวาทของท่านอาจารย์ ”เม่งจื้อจึงพราสอนต่อไปว่า “ ในการที่
จักปกครองรัฐนั้น ก่อนอื่นพระองค์ต้องจัดการให้ประชาชนอยู่ดีกินดีเป็น
เบื้องต้น จึงจัดการกับเศรษฐกิจของเขาให้ดี ขั้นแรกหากปราศจากทรัพย์
สมบัติอันเป็นสิ่งบำรุงความสุขพอควรแก่อดีตภาพแล้วจะให้เขามีอุดมคติที่
มั่นคงย่อมยากที่จะเป็นไปได้ มีแต่บัณฑิตเท่านั้นที่กระทำได้ คนทั่วไป
เมื่อไร้ทรัพย์สมบัติเสียแล้ว ย่อมพลอยไม่มีอุดมคติเบื้องต้นไปด้วย ครั้นเป็นคน

---

(1) เฉลียว โพธิ์นันทะ อ้างแล้ว หน้า 297—298

ที่ปราศจากอุดมคติอันดีงามที่มั่นคงเสียแล้ว ย่อมเป็นคนปล่อยตนให้ตกอยู่ในอำนาจของสิ่งแวดล้อม สามารถประกอบสิ่งทุจริตผิดศีลธรรมต่าง ๆ ได้ - - -”

จิ้งจอก (ราวปี 350 ก่อน ค.ศ.) หนังสือของจิ้งจอกก็ได้ตั้งชื่อไว้เช่นเดียวกับเม้งจื่อ บางตอนสูญหายไป เนื้อความโจมตีขงจื้อและสนับสนุนลัทธิเต๋า (Taoism) จิ้งจอกเป็นนักปราชญ์ที่มีปฏิภาณสูง มีสไตล์การเขียนที่ชวนอ่านติดตาม เช่นรวบรวมนิทานสั้น ๆ มาประกอบ รวมทั้งเรื่องเล่าชวนขบขันด้วย

ปรัชญาของจิ้งจอกได้รับอิทธิพลจากเหลาจื๊อ หรือลัทธิเต๋า จิ้งจอกเน้นการสละกิเลสและโลกีย์วิสัย บำเพ็ญพรตอย่างเคร่งครัด แต่ก็ไม่ทอดทิ้งผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก การที่จิ้งจอกออกไปบำเพ็ญพรตในป่านั้น เป็นเพราะเบื่อหน่ายความยุ่งเหยิงของบ้านเมืองซึ่งมีนักปกครองที่เลว นับได้ว่าเป็นการประท้วงเพื่อเย้ยหยันรัฐบาล ขณะที่จิ้งจอกบำเพ็ญพรตในป่า ก็ได้มีผู้คนมากมายไปขอคำสั่งสอนวิชาการ ดังนั้นเขาจึงใช้กระท่อมชายป่าเป็นเหมือนอาคารเรียนของมหาวิทยาลัย หนังสือของจิ้งจอก วิธีเขียนเลียนแบบจาก “สุภาษิตขงจื้อ” คือแต่งเป็น บทสนทนา เป็นคำสนทนาระหว่างจิ้งจอกกับกษัตริย์ เจ้าเมือง และบุคคลทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นมิตรสหาย ต่างกับเม้งจื่อที่ว่า จิ้งจอกจะสอดแทรกนิทานลงไปในการอธิบายปัญหาปรัชญาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย และเห็นจริงจึงตามไปด้วย ตัวอย่างนิทานของจิ้งจอก มีดังนี้⁽¹⁾

“.....ฮู้ยจื่อ คบหากับจิ้งจ้อมานาน แต่ก็ไม่เข้าถึงอุปนิสัยของจิ้งจอกเสียเลย...คิดจะกำจัดจิ้งจอกเสีย จิ้งจอกแทนที่จะกลัวกลับเดินทางมาหาฮู้ยจื่อถึงนครเน่ยเสียเอง จิ้งจอกกล่าวว่า

---

(1) กักจก เสถียร โพธิ์นันทะ อ้างแล้ว หน้า 319-320

“เพื่อนเอ๋ย ท่านรู้หรือไม่ว่า ทางภาคใต้จะมีพญาหงส์ใหญ่ตัวหนึ่ง พญาหงส์นั้น บินจากทะเลใต้ขึ้นไปหากินทางทะเลเหนือ หากมันไม่พานพบ ตันง่อทังในระหว่างทาง มันก็ไม่ยอมเข้าพักเกาะต้นไม้อื่น ไม่พบเมล็ดไม้ มันก็ไม่ยอมกินอาหารอื่นได้อีก ไม่พบน้ำลำธารที่มีรสหวานสนิท มันก็ไม่ยอมดื่มน้ำอื่น แต่ยังมีนกเค้าแมวตัวหนึ่งกำลังจิกกินซากหนูตาย มันเห็นพญาหงส์ใหญ่บินผ่านมันไปก็กลัวว่าพญาหงส์ใหญ่จะมาแย่งซากหนูนั้น จึงเงยศีรษะขึ้นส่งเสียงขู่ไล่กันนั้น เคียวนี้ท่านก็เหมือนกับเจ้านกเค้าแมวตัวนั้น ยึดเอาตำแหน่งอันใหญ่โตซึ่งเหมือนซากหนูนั้นมาอยู่เชยๆทำร้ายฉนั้นกระนั้นหรือ ?”

ทำให้ฮุยจื้อได้สติเลิกวางตัวเป็นศัตรูของจิ้งจื๊อทันที จิ้งจื๊อเองก็ได้ถือโอกาสอย่างไร.....”

เรื่องการสร้างโลกและจักรวาล จิ้งจื๊อก็มีความเห็นเช่นเดียวกับปราชญ์ในยุคเดียวกันคือ ไม่เชื่อว่ามีพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก และทำให้สงสัยต่อไปอีกว่า ใครเป็นผู้สร้างพระเจ้า หากได้คำตอบว่า พระเจ้าไม่จำเป็นต้องมีใครสร้าง ก็น่าจะได้คำตอบว่าโลกก็ไม่จำเป็นต้องมีใครสร้างเช่นกัน จิ้งจื๊อกล่าวว่าชีวิตเริ่มต้นจากจุลินทรีย์ในน้ำ แล้วมีวิวัฒนาการ เปลี่ยนแปลงภาวะขึ้นทีละเล็กละน้อยเป็นเวลานาน ทั้งนี้สอดคล้องกับวิทยาศาสตร์—ชีววิทยาได้เป็นอย่างดี

จิ้งจื๊อเป็นปราชญ์ที่มีอิทธิพลมากต่อจิตรกร ภาพวาดที่มีชื่อเสียงและแพร่หลายอย่างมั่นคงนั้น มักจะวาดเรื่องราวเกี่ยวกับจิ้งจื๊อ เช่น ภาพราชทูตมาเชิญจิ้งจื๊อไปรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งถูกปฏิเสธ, ภาพจิ้งจื๊อสอนธรรมะในป่าเขาลำเนาไพรและอื่นๆ นอกจากจิตรกรแล้วช่างแกะสลักหยกหรือวัสดุอื่นๆ ก็ได้นำเรื่องราวในชีวิต เรื่องนิทานของจิ้งจื๊อและคตินิยมของจิ้งจื๊อไปใช้ในงานของเขาด้วย นับว่าจิ้งจื๊อมีอิทธิพลทางศิลปกรรมมากกว่าทางวรรณกรรมเป็นอันมาก

กวีนิพนธ์ของจีน

หลังจากที่ขงจื๊อดึงแก่กรรมแล้ว ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนสอนกวีนิพนธ์ขึ้นเพื่อให้กวีรู้จักบรรยายความรู้สึกนึกคิด รู้จักกำหนดจังหวะ สัมผัส รู้จักนัยยะต่าง ๆ ของถ้อยคำ และรู้จักการเปรียบเทียบเชื่อมโยงความคิด บทประพันธ์จีนมีสัมผัสอยู่แล้วตั้งแต่ปี 600 ก่อน ค.ศ. ความสั้นยาวของบทประพันธ์ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับผู้แต่ง ส่วนมากนิยมใช้ความยาว 1 บรรทัด จุเพียง 5 พยางค์ ต่อมาในปี 600 กว่า ๆ ก่อน ค.ศ. ได้เพิ่มเป็น 7 พยางค์ ทั้งนี้กล่าวตามที่ขงจื๊อได้รวบรวมไว้ใน “ซีเก็ง” ดังกล่าวแล้ว

กวีจีนที่สำคัญ ๆ ได้แก่ จูหยวน เหมยเซียง หวังฉัน ลิวลิ่ง เต้าเซียง หวังซี และกวีหญิง บันเจา กวีที่กล่าวมานี้อยู่ในยุคคลาสสิกของจีน สำหรับเต้าเซียงมีอิทธิพลมากที่สุด

เต้าเซียง (ค.ศ. 365—427) เป็นกวีที่มีผลงานเกี่ยวกับนิทานเปรียบเทียบการเมือง คำสอน การบรรยาย และประพันธ์เรื่องในโอกาสสำคัญ ๆ ร้อยกรองหลายบทของเต้าเซียงแสดงให้เห็นความรู้สึกนึกคิดที่เจ็บแสบและเต็มไปด้วยศิลปะที่งดงามในการแต่ง

กวีที่มีคุณภาพสูงเด่นซึ่งชาวจีนยกย่องมาจนถึงปัจจุบันนี้คือ กวีในสมัยราชวงศ์ถัง และราชวงศ์ซ้อง ซึ่งกวีรุ่นหลัง ๆ ได้ลอกเลียนแบบโดยมิได้สนใจเพิ่มเติมสิ่งใหม่ ๆ ลงไปเลย⁽¹⁾

หนังสือรวมกวีนิพนธ์สมัยราชวงศ์ถัง (ปี 618—906 ก่อน ค.ศ.) พิมพ์ขึ้นในปี 1717 ประกอบด้วยบทร้อยกรอง 49,000 บท มีคุณภาพสูงเด่น นับเป็นยุคทองของร้อยกรองของจีน ลิโป้เป็นกวีที่เด่นมากในสมัยราชวงศ์ถัง

(1) KALTENMARK, Odile, *La littérature chinoise, Que sais-je ?*, Presses universitaires de France, 1967, p. 107-108

เป็นกวีโรมานติกที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของคนหนึ่งของจีน ตูฟู เพื่อนของลิโป้ บูลา
ความสามารถของลิโป้มาก แต่คนทั่ว ๆ ไปก็บูชาตูฟูกว่าลิโป้ กวีเอกใน
สมัยราชวงศ์ถังมี 3 คนคือ ลิโป้ ตูฟู และ ไป๋จยอ

ลิโป้ (ค.ศ. 701—762) มีชีวิตคล้าย ๆ สุนทรภู่ คือเดินทางบ่อยและ
ชอบดื่มเหล้า มักจะแต่งเรื่องเกี่ยวกับ เหล้า ผู้หญิง และธรรมชาติเช่นเดียว
กัน ชาวจีนนิยมว่าเป็นนักบุญที่สวรรค์โปรดส่งมาช่วยแก้บาปให้แก่มนุษย์
ขณะที่ลิโป้เดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ก็ได้พบปะบุคคลจำนวนมาก ดังนั้น
จึงมีเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตคนทั่ว ๆ ไปแทรกอยู่ในกวีนิพนธ์ของเขาซึ่งเขียนใน
แง่ที่เป็นมิตร ชีวิตที่พลัดหวังของลิโป้ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความงดงามให้
แก่งานของเขาด้วยเช่นกัน เมื่อหนุ่ม ๆ ลิโป้มุ่งหวังที่จะรับราชการในตำแหน่ง
สูง ซึ่งต้องผ่านการสอบไล่ ลิโป้สอบไม่ได้จึงเลิกความคิดเรื่องการ
เมือง แล้วหันมาดื่มเหล้าและแต่งบทประพันธ์ เมื่อลิโป้ดื่มเหล้า ลิโป้จะทำงาน
ได้อย่างคล่องแคล่ว มีมโนภาพงดงาม เปรียบเทียบได้ดี ข้อความสำคัญที่สุด
เขานำมาเขียนไว้ที่บรรทัดสุดท้าย ลิโป้เข้าใจจิตใจคนจีนสามัญได้เป็น
อย่างดีดังนั้นบทประพันธ์ของเขาจึงเป็น “ผู้แทนชาติ” และเป็นวรรณคดีของ
ชาติจีนด้วย

ชีวิตของลิโป้ดำเนินไปไม่เหมือนคนธรรมดา มีเหตุการณ์หลายอย่างที่เป็น
“วัตถุดิบ” เสริมสร้างรสชาติและบุคลิกงานกวีนิพนธ์ของเขาให้แตกต่าง
จากงานอื่น ๆ ชีวิตของเขาเต็มไปด้วยความฝันและความรู้สึก แม้แต่ชื่อ
ลิโป้ ก็ตั้งขึ้นเพราะมารดา ลิโป้ฝันเห็นเทพธิดาดาวพระศุกร์แต่งชุดขาว เมื่อ
ตอนลิโป้เกิดใหม่ ๆ ดังนั้นมารดาจึงตั้งชื่อเขาว่า “โป้” ซึ่งแปลว่า “ขาว”
ลิโป้แก่เกินวัย เพราะรู้จักดื่มเหล้าตั้งแต่อายุน้อย และศึกษาคำสอนขงจื้อ

อย่างเจนจบเมื่ออายุได้เพียง 10 ขวบ⁽¹⁾ แต่ไม่ค่อยสนใจศึกษาเพื่อสอบเป็นข้าราชการ ทั้ง ๆ ที่เขาก็หวังที่จะได้ดำรงตำแหน่งสูงทางราชการ ลิโป้มีภรรยา 4 คน ทุกคนต่างก็ละทิ้งเขาไปหมด และได้พาลูกสองคนไปด้วยสภาพครอบครัวของเขาจึงเป็นแบบบ้านแตกสาแหรกขาด แต่เขาก็เพลิดเพลินอยู่กับมิตรสหายประมาณ 5 คน ซึ่งตั้งเป็นกลุ่มหรือชมรมให้ชื่อว่า "Six Idlers of the Bamboo Valley" หรือหกสหายว่างงานแห่งหุบเขาไผ่ ในปี 738 เขาได้ตกเป็นมิตร ซึ่งมีความสามารถในทางกวีนิพนธ์ทัดเทียมเขา นับว่าเป็นคู่แข่งในเชิงกวี

เกียรติสูงสุดที่ลิโป้ได้รับก็คือ พระจักรพรรดิแห่งเชียงอันเมืองหลวงได้รับสั่งให้เข้าเฝ้าเฝ้าด้วยทรงชื่นชมโปรดปรานความฉลาดไหวพริบและกวีนิพนธ์ของเขา แต่เขาก็ดื่มเหล้าเมามายเสียจนกระทั่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่กวีแห่งราชสำนักได้ นอกจากนี้ข้าราชการที่ริษยาเขาก็หาทางกลั่นแกล้งบ่อนทำลายเขาจนสำเร็จด้วย ดังนั้นลิโป้จึงกลายเป็นกวีที่เดินทางร่อนเร่พเนจร ครั้นกลับมาหาเพื่อนเก่า ๆ ก็แยกย้ายกันไปรับราชการหมดแล้ว ครั้งหนึ่งได้เข้าไปทำงานกับเจ้านายองค์หนึ่ง ซึ่งต่อมาก็ถูกข้าหากบฏ โทษถึงแขวนคอ เขาก็พลอยติดร่างแหไปด้วย แต่หนีได้ทัน ลิโป้พอใจที่จะเป็นกวีร่อนเร่พเนจร และเรียนรู้ทันพื้นบ้าน ดื่มเหล้า และมีชีวิตอย่างอิสระ ลิโป้สิ้นชีวิตลงเพราะการดื่มเหล้า มีคนเล่าว่าคืนหนึ่งเขาดื่มเหล้าเมามากและแลเห็นพระจันทร์เต็มดวงทอดแสงลงในแม่น้ำ เขาก็ตกความรู้สึกอยากเข้าไปจูบพระจันทร์ จึงลงเรือบดเล็ก ๆ เพื่อจะไปจูบพระจันทร์บนผิวน้ำ ดังนั้นจึงจมน้ำตาย

(1) WARNOCK Robert, & ANDERSON George K., *The Ancient Foundations, Book one of the World in Literature*, Scott, Foreman and Company, 1950, p. 212.

รายละเอียดเกี่ยวกับชีวิตและงานของลิโป้ อาจศึกษาได้จาก A. Waley, *The Poetry and Career of Li po*, London, 1950.

ตัวอย่างบทประพันธ์แสดงอารมณ์อันอ่อนไหวของลิโป้ และแสดง
ศิลปะการเปรียบเทียบเชื่อมโยงความคิดที่ลึกซึ้งและหลักแหลม ดังนี้

The Hard Road

Pure wine costs, for the golden cup, ten thousand coppers a flagon,
And a jade plate of dainty food calls for a million coins.
I fling aside my food-stick and cup, I cannot eat nor drink...
I pull out my dagger, I peer four ways in vain.
I would cross the yellow River, but ice chokes the ferry,
I would climb the T'ai-hang Mountains, but the sky is blind
with snow...
I would sit and poise a fishing-pole, lazy by a brook
But I suddenly dream of riding a boat, sailing for the sun...
Journeying is hard,
Journeying is hard,
There are many turnings
Which am I to follow?...
I will mount a long wind some day and break the heavy waves
And set my cloudy sail straight and bridge the deep, deep sea.

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างบทร้อยกรองสั้น ๆ ของลิโป้ที่แสดงความหลักแหลม
เชิงเปรียบเทียบเชื่อมโยงความคิด และแสดงความรักในชีวิตที่อิสระ (1)

The Ching-ting Mountain

Flocks of birds have flown high and away;
A solitary drift of cloud, too, has gone, wandering on.
And I sit alone with the ching-ting Peak, towering beyond.
We never grow tired of each other, the mountain and I.

ลิโป้ได้เปิดเรื่องด้วยนกซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอิสรภาพ จะท่องเที่ยว
ไปไหนก็ได้ ต่อด้วยเมฆซึ่งก็หมายถึงอิสรภาพเช่นกัน แล้วกล่าวถึงภูเขาซึ่งอยู่
เฉย ๆ ไม่ทำอะไรเหมือนตัวเขา ดังนั้นจึงไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยเหมือนกัน

ดูฟู (713—770) นักวิชาการจีนยกย่องดูฟูว่าเป็นกวีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด
เนื่องด้วยมีศิลปะในการแต่งที่สวยงามประณีตพิถีพิถัน เป็นแบบอย่างของการ

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 23 ผู้ที่สนใจงานของลิโป้ โปรดศึกษาจาก Witter Bynner,
The Jade Mountain, Alfred A. Knopf, Inc., 1957.

แต่งคลาสสิก ส่วนชาวต่างประเทศและสามัญชนมักจะยกย่องลิโป้มากกว่า
อย่างไรก็ตามตูฟูซึ่งเป็นเพื่อนของลิโป้ก็ไดยกย่องลิโป้มาก และได้รับอิทธิพล
ทางความรู้สึกโรแมนติกอันรุนแรงมาจากลิโป้ด้วย เพียงแต่ว่าตูฟูไม่รุนแรง
เท่ากับลิโป้ การสร้างบุคลิกที่อ่อนไหวไปตามความรู้สึกนั้นตูฟูก็เรียนรู้มาจาก
ลิโป้ ต่างกันก็คือ ตูฟูมีลักษณะเอาจริงเอาจัง ส่วนลิโป้มีลักษณะรื่นเริงและ
ชอบสำมะเลเทเมา

ชีวิตของตูฟูก็น่าสนใจมากและมีอิทธิพลต่องานของเขามากเช่นกัน ตูฟู
เกิดในครอบครัวที่ยากจนแต่มีเกียรติ อายุได้เพียง 15 ปีก็สามารถแต่งบทร้อย-
กรองและร้อยแก้วออกเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไปได้แล้ว ตูฟูได้รับความผิดหวัง
ในชีวิตเรื่องการสอบเข้ารับราชการในเมืองหลวงเช่นเดียวกับลิโป้ แต่เหตุผล
ต่างกัน ที่ตูฟูสอบได้แต่ไม่ได้ตำแหน่ง⁽¹⁾ เพราะความคิดเห็นของเขาคือ
นอกกลุ่มนอกทางผิดแผกจากวิถีที่เคยชินกัน ตูฟูจึงหันมาเดินทางเร่ร่อนแสวงหา
ตำแหน่งตามแคว้นแคว้นต่าง ๆ อีก 16 ปีต่อมาพระเจ้าจักรพรรดิได้ประทานตำแหน่ง
กวีในหอสมุดให้แก่ตูฟู แต่ตูฟูก็ดำรงตำแหน่งน้อยอยู่ได้ไม่นาน เพราะ
เกิดปฏิกิริยาขึ้น เขาถูกนักปฏิวัติไล่ออกจากตำแหน่งไป

บทประพันธ์ของตูฟูมีลักษณะหนักแน่นในเชิงวิชาการ แต่ไม่แจ่มใส
ไพเราะเท่ากับของลิโป้ ความบันดาลใจ (inspiration) ของตูฟูมีมากมายกว่า
ของลิโป้ ในบั้นปลายของชีวิตตูฟูมักจะเขียนเกี่ยวกับการเดินทางลี้ภัย และ
บรรยายความรู้สึกออกมาอย่างละเอียดประณีต นอกจากนี้ก็ได้บรรยายความ
คิดที่ต่อต้านชนบทรรมนิยมที่คร่ำครึบางอย่าง และบรรยายความทุกข์เศร้า

---

(1) WARNOCK Robert,... อ้างแล้ว หน้า 25 บางแห่งกล่าวว่าเขาได้รับตำแหน่ง
สูงในราชสำนัก Hingan-tsong ครั้นเกิดขบถขึ้นเขาก็จำต้องหลบหนีออกไป
จากราชสำนัก ในนครหลวงนั้น (KALTENMARK, Odile... อ้างแล้วหน้า 71)

หมองของตนเอง ตูฟู่ชำนาญมากในการเลือกเฟ้นถ้อยคำที่มี “พลัง” จำนวนน้อยคำเมื่อเขียนถึงสิ่งที่มีความหมายกว้างขวางลึกซึ้ง เพื่อให้ได้จำนวนและสัมผัสตามกำหนดกฎเกณฑ์ของบทประพันธ์ที่เขาใช้ เป็นบทประพันธ์ที่ค่อนข้าง “คงแก่เรียน” มีลักษณะสมจริง (realism) สลับกับความรู้สึกประทับใจ (impressionism) กวีนิพนธ์ในบั้นปลายของชีวิตของตูฟู่จะแลเห็นร่องรอยอิทธิพลของลิไปอย่างชัดเจน งานของกวีทั้งสองนี้เป็นกระจกฉายให้รู้จักเมืองจีนในศตวรรษที่ 9 (1)

ตัวอย่างบทประพันธ์ของตูฟู่ที่แสดงความสนิทสนมและยกย่องลิไปดังนี้

A Visit to Fan with Li Po

My honored friend, Li, writes excellent verses.
That ring at times like Ying-Kao's masterly lines.
I, too, a sojourner of Tung Meng,
Love him as a younger brother loves the elder.
Drunk, we sleep both under one cover at night;
And in Daytime we go together hand in hand.
Now Longing for a place of quiet compamy,
We come to visit you on the city's northside.
Your little boy waits on us so handsomely,
Joy leaps in our hearts as we enter your gate,
What solitude! We hear only the chilly mallets,
And see the clouds bivouac before the old city wall.
Having always sung the ode of the sweet citron,
Who cares to seek for the soup of the water herbs?
You desire not the debasement of official life,
But remain untrammelled like the blue, boundless sea.

ตัวอย่างบทประพันธ์ที่เกี่ยวกับความงามและผู้หญิง ตูฟู่ได้บรรยายไว้ดังนี้

Alone in Her Beauty

Who is lovelier than she?
Yet she lives alone in an empty Valley.
She tells me she came from a good family
Which is humbled now into the dust.
... When trouble arose in the Kuan district,

(1) KALTENMARK, Odile,.. อ้างแล้ว หน้า 71-72

Her brothers and close kin were killed.
 What use was their high offices,
 Not even shielding their own lives ?—
 The world has but scorn for adversity !
 Hope goes out, like the light of a candle.
 Her husband, with a vagrant heart,
 Seeks a new face like a new piece of jade;
 And when morning—glories furl at night
 And mandarin—ducks lie side by side,
 All he can see is the smile of the new love,
 While the old love weeps unheard.
 The brook was pure in its mountain source,
 But away from the mountain its waters darken.
 --- Waiting for her maid to come from selling pearls
 For straw to cover the roof again,
 She picks a few flowers, no longer for her hair,
 And lets pine—needles fall through her fingers,
 And, forgetting her thin silk sleeve and the cold,
 She leans in the sunset by a tall bamboo. (1)

ไปจูยื่อ (Po-chui-i ค.ศ. 772--846) บางคนเรียกว่า ไปเกียวยี่หรือ Po-Kiu-yi เป็นทั้งจิตรกรและกวีที่รักขนบธรรมเนียมดั้งเดิม (2) สดิลการเขียนของเขาชัดเจนตรงไปตรงมา เข้าใจง่าย ใคร ๆ ก็อ่านได้ มีคนกล่าวว่าเขาเคยแต่งบทร้อยกรองแล้วนำไปให้หญิงแก่คนหนึ่งอ่าน ถ้าหญิงผู้นั้นไม่เข้าใจตรงไหนเขาก็แก้ไขตรงนั้นจนเข้าใจได้ ไปจูยื่อภูมิใจมากที่คนทั่ว ๆ ไปอ่านบทกวีนิพนธ์ของเขาแล้วเข้าใจได้ดี และประชาชนทั่วไปก็นิยมชมชอบเขามากด้วย นับได้ว่าเป็นการ ปฏิวัติทางวรรณกรรม ทั้งนี้เพราะก่อนหน้านี้ผู้ที่มีโอกาสเข้าใจกวีนิพนธ์มักจะเป็นข้าราชการสำนัก ข้าราชการตำแหน่งสูง และ

(1) Witter Bynner, *The Jade Mountain*, copyright 1929 by Alfred A. Knopf, Inc. and renewed 1957.

(2) ชีวิตและงานของไปจูยื่อ ปรอดศึกษาจาก A. Waley, *The Life and Time of Po Chui-i*, London, 1949

นักวิชาการ เรื่องราวที่ไปจฺยอ้นำมาใช้เขียนมักจะเกี่ยวกับความรัก เหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่คนจีนทั่ว ๆ ไปรู้จัก รวมทั้งที่คนต่างชาติรู้จักด้วย งานส่วนมากของเขามักจะประกอบด้วยคำพูดสามัญ หรือภาษาพูด

ไปจฺยอได้รับอิทธิพลจากตู่ฟูในแง่ที่เกี่ยวกับสังคม ความสมจริง การวิพากษ์วิจารณ์สังคมและรัฐบาล กวีอีกผู้หนึ่งที่ชอบวิพากษ์วิจารณ์สังคมและรัฐบาลคือ Yuan Tchen (779—831) ทั้งสองนี้มักจะบรรยายความยากจน คับแค้นของประชาชนซึ่งเกิดจากความประพฤติที่เลวร้ายของนักปกครอง รูปแบบบทประพันธ์ที่ใช้เป็นแบบโบราณคือบทเพลงซึ่งใช้ร้องกันทั่วไปในหมู่สามัญชน นอกจากนั้นก็บรรยายถึงความทุกข์ของผู้หญิงที่สามีทอดทิ้ง หรือถูกผู้ชายข่มเหง หรือแต่งงานกับผู้ที่ไม่เหมาะสม ไปจฺยอมีอิทธิพลมากต่อกวีรุ่นคราวเดียวกันและกวีร่วมสมัยเดียวกันอื่น ๆ เช่น Tchang Ki, Lieon yu-si และ Han yu. คนสุดท้ายนี้นิยมใช้ภาษาพูดแต่งเป็นบทร้อยกรองเช่นเดียวกับไปจฺยอ และได้รับความสำเร็จเป็นอย่างดี กวีที่ได้รับอิทธิพลจากไปจฺยอจะใช้ถ้อยคำสั้น ๆ จำนวนน้อยคือใช้คำอย่างประหยัด

ตัวอย่างบทประพันธ์ของไปจฺยอ⁽¹⁾

On an Acient Tomb East of the Village
Among the ancient tombs both high and low,
There is a path for cattle and sheep.
Standing alone on the highest of them,
How carefree is my heart!
Turning to look at the village,
I see nothing but weeds in deserted fields—
The villagers are not fond of flowers,
And have planted only chestnuts and dates.
Ever since I came to live here,

---

(1) YOHANNAN, John D., *A treasury of Asian Literature*, A Mentor Book, 1956 p.p. 240–242.

I have never been delighted with the scenery ;
The flowers are few, the orioles are scarce,
And when spring comes it can hardly be seen.

บทประพันธ์นี้กล่าวถึงช่วงวัยที่เหงาแล้ง ถูกทอดทิ้ง ไม่มีดอกไม้ ให้ความ
รู้สึกที่เปล่าเปลี่ยวอ้างว้าง และความยากจน แต่ก็ยังมีความหวัง (โดยกล่าว
ถึงฤดูใบไม้ผลิ)

บทประพันธ์ที่กล่าวถึงความเปล่าเปลี่ยวอีกบทหนึ่ง คือ

To the Distant One
I try to forget, but it is in vain.
I try to go, but I have no way.
There are no wings on my axles,
My head is covered with white hairs.
I sit and watch the leaves falling.
Or go up to the top of the tower.
Shades hover in boundless twilight:
A vast sadness comes to my eyes.

วรรณกรรมร้อยแก้วของจีน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าวรรณกรรมที่จัดว่าเป็นคลาสสิกของจีนนั้น เริ่ม
ขึ้นตั้งแต่งานของขงจื๊อ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้แต่งวรรณกรรมทั้งประเภทร้อยแก้วและ
ร้อยกรองในยุคต่อมา งานเขียนร้อยแก้วขงจื๊อก็ได้แต่งหนังสือประวัติศาสตร์
หรือซุนชิว ต่อมาศิษย์ของขงจื๊อก็ได้แต่งเรื่องคำสอนของขงจื๊อ ส่วนงานของ
เหลาจื๊อนั้น เป็นตำราปรัชญาที่เขียนเป็นร้อยแก้วด้วยเช่นกัน งานเขียนทั้ง
ร้อยแก้วและร้อยกรองของจีนในยุค “คลาสสิก” นี้ มีเค้าโครงเกี่ยวกับจริย-
ศาสตร์ และการเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นพื้นฐานความเจริญงอกงามของ
ประเทศจีน ถึงแม้ระบบฟิวดัล (feudalism) จะสลายตัวลงแล้ว ความคิด
ต่าง ๆ ที่เป็นแก่นของการเมืองการปกครองก็ยังคงยั่งยืน ถึงแม้ประเทศจีนจะ

แสวงหารบบการเมืองต่าง ๆ ก็ยังหนีไม่พ้นหลักการใหญ่ ๆ ที่นักปราชญ์ยุคคลาสสิกได้กล่าวไว้

ต่อจากยุคคลาสสิก หนังสือที่มีคุณค่าทางวรรณกรรมได้แก่บันทึกทางประวัติศาสตร์ และการเดินทาง

ประวัติศาสตร์

สุมาเจียง (Ssu-ma-Ch'ien ปี 145—87 ก่อนคริสตกาล) เป็น “บิดาแห่งประวัติศาสตร์” ได้เขียนหนังสือชื่อจี้ชี (Shih Chi) กล่าวถึงเหตุการณ์ในประเทศจีนตั้งแต่ปี 2697 ถึงประมาณ 100 ปีก่อนคริสตกาล แบ่งออกเป็น 130 บท มีหัวข้อสำคัญ ๆ 5 หัวข้อคือ

1. บันทึกประจำปีของพระเจ้าจักรพรรดิ
2. ตารางเหตุการณ์ลำดับตามยุคสมัย
3. ขนบธรรมเนียม ดนตรี ภูมิทัศน์ ดาราศาสตร์ การเซ็นสรวงบูชา

การชลประทาน และเศรษฐศาสตร์การเมือง

4. บันทึกประจำปีของขุนนางในระบบพีวตัล
5. ชีวิตประวัติของบุคคลสำคัญ

บันเปียว, บันกุ และบันเจา (ราว ค.ศ. 50) เป็นนักประวัติศาสตร์สามพี่น้อง บันเจาเป็นน้องสาว ทั้งสามได้เขียนประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์ฮั่นตั้งแต่ปีที่ 100 ก่อน ค.ศ. จนถึง ค.ศ. 100 โดยประมาณ มีความยาวถึง 120 เล่ม

“สามก๊ก” ที่คนไทยนิยมอ่านกันมาก ก็เป็นเรื่องเล่าที่เขียนโดยอิงประวัติศาสตร์ อาจจะตรงกับฉบับที่โลกวนซุนแต่งในราว ค.ศ. 1230 ซึ่งเล่าถึงประวัติศาสตร์ ในศตวรรษที่ 3 ก่อน ค.ศ. (The Story of Three Kingdoms)⁽¹⁾

---

(1) Buckner B. Trawick, *World Literature, Vol. I.*, Barnes and Noble, Inc., New York 1958 p. 155.

การเดินทาง

หลวงจีนฟาเหียน (Fa—Hien ราว ค.ศ. 399—414) เป็นนักเดินทางที่มีความสามารถ ในการบันทึกบรรยาย ในปี ค.ศ. 414 (พ.ศ. 957) ได้บันทึกเรื่อง “การเดินทางไปอินเดีย” เริ่มตั้งแต่จุดเริ่มต้นไปจนปลายทาง ผ่าน ซิลอน ชวา จนกลับถึงขานตุง วิธีเขียนเข้าใจยาก และไม่เป็นบทตอน แต่เรื่องราวที่นำมาบันทึกนั้นน่าสนใจและมีคุณค่ามาก โดยเฉพาะสำหรับผู้สนใจศึกษาโบราณคดี เกี่ยวกับ จีน อินเดีย และพุทธศาสนา

ในบันทึกของหลวงจีนฟาเหียน หรือ ฮวบเฮียน ได้บรรยายตั้งแต่เริ่มออกเดินทางใน พ.ศ. 942 หรือ ค.ศ. 399 ข้ามเขตแดนประเทศจีน ข้ามทะเลทราย กูซานแซ่ และแคว้นต่าง ๆ จนถึงภาคเหนือของอินเดีย ได้ศึกษาภาษาสันสกฤตและพระธรรมวินัย ท่องเที่ยวนมัสการสังเวชนียสถานจนถึงแคว้นจัมปา ทางทิศตะวันออกเฉียงภาคกลาง แล้วเดินทางต่อไปประมาณ 50 โยชน์ ถึงปากน้ำแคว้นตามลปดี ต่อจากนั้น ได้โดยสารเรือพ่อค้าไปทางทิศใต้ อีก 14 วัน ถึงเกาะสิงหลหรือ ซิลอน พักอยู่ที่ซิลอน 2 ปี แล้วลงเรือไปขึ้นที่เกาะชวา พักอยู่หลายเดือน แล้วจึงโดยสารเรือทะเลเป็นเวลา 3 เดือนเศษ ถึงประเทศจีน ขึ้นเรือที่แหลมซัวต้ง เมื่อ พ.ศ. 957 หรือ ค.ศ. 414 เป็นเวลาเดินทางรวมทั้งสิ้น 15 ปี บันทึกของหลวงจีนฟาเหียน เขียนขึ้นเมื่อกลับถึงเมืองหลวงของจีนให้ชื่อว่า “ฮุ่ดก๊กกี้” และได้แปลคัมภีร์ต่าง ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนาไว้หลายเรื่องมี ผู้แปลออกเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น ฝรั่งเศส Abel Remusat เป็นผู้แปล ให้ชื่อว่า Foe Koue Ki และอังกฤษ S. Beal เป็นผู้แปล ให้ชื่อว่า Fo Kwo Ki ผู้แปลอีกผู้หนึ่งคือ H.A. Giles ให้ชื่อว่า The Travels of Fa Hien⁽¹⁾ ในภาษาไทย ได้มีผู้แปลหลายสำนวน และกรมศิลปากรได้ชำระตีพิมพ์ขึ้นแล้ว

(1) เกอเกลเลียน ตีบุณเรือง, ประวัติพระถังซัมจั๋ง, โรงพิมพ์เสียงเชียง จงเจี๋ย, 2508 หน้า 9-10.

พระถังซัมจั๋ง หรือพระเหียนจั่ง. เป็นหลวงจีน หรือภิกษุอีกรูปหนึ่ง ซึ่งได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางจากจีนไปยังอินเดีย เช่นเดียวกับพระภิกษุฟาเหียนดังกล่าวแล้ว บันทึกการเดินทางนี้ได้มีผู้แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส ก่อนคือ Stanislas Julien ให้ชื่อว่า *Mémoires sur les Contrées occidentales traduits du Sanscrit en Chinois, en l'an 648, Hiouen Tshang et du Chinois en Français* (บันทึกเรื่องแคว้นตะวันตก แปลจากภาษาสันสกฤต เป็นจีน ของเหียนจั่ง ค.ศ. 648 และจากภาษาจีนเป็นฝรั่งเศส) แปลเมื่อ พ.ศ. 2400 ต่อมาอีก 27 ปี Rev. Samuel Beal ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ จากต้นฉบับภาษาจีน ให้ชื่อว่า *Si Yu Ki, Buddhist Records of the Western World. Translated from the Chinese of Hiuen Tsiang (A.D. 629)* (ซียูกี้ บันทึกเหตุการณ์ของพุทธศาสนาของประเทศตะวันตก แปลจากภาษาจีนของเหียนจั่ง ค.ศ. 629) (1)

น่าเสียดายที่ในภาษาไทยไม่มีผู้แปลเรื่องที่พระถังซัมจั๋งเขียนเอง แต่กลับมีผู้แปลประวัติของพระถังซัมจั๋ง ซึ่งศิษย์ของท่านคือ พระภิกษุสุยลิบเป็นผู้เรียบเรียงในพากย์ไทย ผู้แปลประวัติพระถังซัมจั๋งนี้คือ นายเคงเหลียน สิบญูเรื่อง แปลจากภาษาจีนตรวจสอบกับฉบับภาษาอังกฤษ (Beal, *Life of Hiuen Tsiang*) และค้นหาคำในภาษามคร สันสกฤต และไทยให้ตรงกับคำจีนใช้เวลาแปลถึง 5 ปี พิมพ์ครั้งแรกใน พ.ศ. 2484 ส่วนเรื่องราวของหลวงจีนฟาเหียนนั้นก็มีผู้เขียนถึงอยู่บ้างในพากย์ไทย ที่สำคัญน่าศึกษาคือ *เรื่องสามหลวงจีนมีชื่อจาริกไปอินเดีย* (2)

(1) เคงเหลียน สิบญูเรื่อง อ้างแล้ว หน้า 4-5

(2) ธนิก อยู่โพธิ์, *เรื่องสามหลวงจีนมีชื่อจาริกไปอินเดีย* พิมพ์แจกในงานศพ นางจรรยา ชื่นรุ่งโรจน์, 2512, 52 หน้า

เรื่องราวของพระถังซัมจั๋ง มีอิทธิพลต่อผู้อ่านคนจีนและคนไทยในเมืองไทยมาก มีผู้นำเค้าโครงเรื่องมาดัดแปลงเป็นบทละครและบทภาพยนตร์ แต่นั่นหนักทางอิทธิปาฏิหาริย์มากกว่าจริยธรรม

วรรณกรรมที่มีป้อเกิดมาจากเรื่องราวของพระถังซัมจั๋งก็คือเรื่องไซอิ๋ว เป็นเรื่องจีนที่แปลเป็นไทย ตีพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือพิมพ์รายวัน มีผู้นิยมอ่านอย่างมากมาย และได้สร้างเป็นบทภาพยนตร์ และละครวิทยุด้วย

ในเรื่องไซอิ๋ว มีตัวเอกของเรื่องที่สมมุติขึ้น คือตือโป๊ยก่าย (หมู) และ เห้งเจีย (ลิง) ตัวทั้งสองนี้เป็นสัญลักษณ์แทน “ตัวอุปมา แห่งอกุศลมูล คือ ราคะ โทสะ โมหะ” (1) เห้งเจียซึ่งเป็นครั้งแรกครั้งถึงเป็นสัญลักษณ์แทนสภาพมนุษย์ได้ดีที่สุดเพราะมีลักษณะลูกคนกระวนกระวายไม่อยู่สุขถึงแม้จะต้องการประพฤติดี ก็ยังถูกอำนาจโทสะ โมหะครอบงำ ดังนั้นพระผู้เป็นใหญ่จึงต้อง บันดาล ให้มีมณฑล (ศีลธรรม) ครอบคิริระไว้เสมอ เมื่อกำเริบถึงกับรังไม่อยู่ พระถังซัมจั๋ง ก็อ่านคาถา ให้มณฑลวัดคิริระจับปวดยจนได้สติ และกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนมีความประพฤติดี(2)

ละครจีน (Drama)

เป็นศิลปะที่เก่าแก่มาก แต่ในยุคต้น ๆ คนจีนยังไม่นับถือว่าเป็นศิลปะชั้นสูง ส่วนบทละครก็ไม่ยกย่องว่าเป็นวรรณคดี

เรื่องของละครจีนที่สมควรนำมากล่าวถึงก็คือสมัยราชวงศ์แมนจู (1644—1912) เพราะนับเป็นยุคที่จีนได้รื้อฟื้นบทละครของเก่าสมัยราชวงศ์หมิงและได้ส่งเสริมให้รุ่งเรืองโดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงเวลา

---

(1) เคงเหลียน สิบญี่เรื่อง อ้างแล้ว หน้า 2

(2) เล่มเดียวกัน หน้า 2

การละครของจีนเจริญมากที่สุด มีบทละครที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและสวยงามเป็นจำนวนมาก ผู้แต่งที่มีชื่อเสียงเด่นที่สุดได้แก่ ลี ยู กง จัง เซน และ ฮงเจง (1)

ลี ยู (Li Yu) ได้นำนิทานเก่าแก่สมัยราชวงศ์ถังมาใช้ดำเนินเรื่อง โดยสอดแทรกข้อคิดวิจารณ์และยั่วล้อลงไปด้วย บทละครของลี ยู ที่รู้จักแพร่หลายที่สุดคือเรื่อง เจ ฉง กุ่ย (Che tchong k'ieu) มีลักษณะแปลกกว่าของคนอื่น ๆ ก็เพราะของคนอื่น ๆ ใช้แสดงจริง ๆ ไม่ได้ ส่วนของลี ยู นี้ ใช้แสดงได้ดึบนเวทีและเข้าถึงผู้ดูทั่วไป นอกจากนี้ลี ยู ยังได้สร้างกลุ่มนักร้องหญิงขึ้นเพื่อร้องเพลงเล่าเรื่องประกอบการแสดง ประเภทของบทละครของลี ยู เป็นหัตถนาฏกรรมซึ่งเกี่ยวกับความรัก เขียนด้วยสไตลัธรรมา เข้าใจง่าย และสนุกสนานเบิกบาน

กง จัง เซน (Kong Chan—jien) ได้แต่งบทละครที่เป็นชิ้นโบว์แดงแห่งสมัย ฉิง (Ts'ing) คือเรื่อง เต้า ฮัว จัง (T'ao houa chan) หรือ “L'éventail aux fleurs de pêcher” เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่นานกิงในสมัยราชวงศ์หมิง บทละครนี้เขียนขึ้นอย่างได้ส่วนสัดส่วนและได้บรรยายภาพที่แท้จริงของปลายสมัยราชวงศ์หมิง

ฮงเจง (Hong Cheng) ได้แต่งบทละครชื่อว่า ฉิง เซ็งเทียน (Tch'ang Cheng Tien) หรือ “Le Palais de la longue vie” เป็นบทละครที่ได้รับความนิยมในหมู่ประชาชนทั่วไปตราบนานทุกวันนี้

เริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าเกีย่งหลง ละครที่แสดงในที่สาธารณะได้เปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กละน้อย จนเป็นการละครที่ประณีตงดงามและหรูหรา ละครเก่าที่เรียกกันว่า กวนกีว (K'ouen-k'iu) ได้หายไป มีรูปแบบใหม่แทนที่เรียกว่า เอิล ฮวง (Eul—honang) ซึ่งฝรั่งเรียกว่า “ละครปักกิ่ง” หรือ “Théâtre de Pékin”

---

(1) KALTENMARK, Odile, *La littérature chinoise, Que sais-je?*, Presses Universitaires de France, 1967, p.p. 110-112.

ส่วนบทละครที่ผู้แต่งอื่น ๆ นิยมแต่งก็ได้แก่เรื่องรบซึ่งนิยมแพร่หลายในหมู่คนดู เนื้อเรื่องส่วนมากก็คือเรื่องสามก๊ก (Roman des Trois Royaumes)⁽¹⁾ ฉากที่แสดงการรบนั้นพยายามให้เห็นยุทธวิธีแบบต่าง ๆ หลายแบบ แทนที่จะมีระบำมาก ๆ เหมือนละครสมัยราชวงศ์ถัง ทำร้ายของละครราชวงศ์ดังกล่าวก็ถูกตัดแปลงไปมาก ได้เพิ่มเติมการแกว่งแขนเสื้อ การใช้แขน และเท้า ซึ่งมีความหมายต่าง ๆ เช่นความนับถือ ความรังเกียจชิงชัง ความทุกข์ ฯลฯ ส่วนการขึ้นม้าลงม้า ลงเรือ พายเรือ ฯลฯ ซึ่งเป็นท่าทางที่มีความหมายนั้นก็นิยมน้อยลง จนบางครั้งถึงจะนำมาใช้ก็ไม่มี ความหมาย ศิลปะการละครจีนในยุครุ่งเรืองนั้นมักจะแสดงอย่างเห็นจริงเห็นจัง และมีรายละเอียดมาก

เค้าโครงเรื่อง ในบทละครจีนที่มักจะเหมือนกันก็คือพระเอกมักจะเป็นนักศึกษา แต่งงานกับผู้หญิงที่ไม่คู่ควร เช่นเป็นลูกสาวหัวหน้าโจรบ้าง เป็นโสเภณีบ้าง บางครั้งพระเอกก็ทำความผิดทางกฎหมาย บางครั้งก็เป็นผู้รักษากฎหมาย คติธรรมส่วนมากมักจะแสดงความซื่อสัตย์ จงรักภักดีของภรรยาที่มีต่อสามี คนใช้ต่อนาย ข้าราชการนักรบต่อพระมหากษัตริย์ หรือพระจักรพรรดิ เค้าโครงเรื่องดังเดิมก็เช่นเดียวกับกรีก คือเกี่ยวกับศาสนา แล้วต่อมาก็อธิบายความบันเทิงต่อสาธารณชน

วิธีแสดงมีสองแบบ คือแบบจีนเหนือ กับ ใต้ ทางเหนือเรียกว่า ซา-ซือ (sa—Chü) ทางใต้เรียกว่า ฉวน—ฉี (Ch'aun—Ch'i) ละครทางเหนือไม่สู้มีอะไรสลบซับซ้อน ส่วนละครทางใต้ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย⁽²⁾ ละครทางเหนือเป็นแบบจีนแท้ซึ่งมักขัดแย้งกับทางใต้อยู่เสมอส่วนพล็อตเรื่องนั้น คล้ายกันคือมักจะนำมาจาก เรื่องราวเก่าแก่โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสมัยราชวงศ์ถังดังกล่าวแล้ว

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 111

(2) CEADEL, Eric E., *Literatures of the East, An Appreciation*, John Murrey, London, 1953, p. 150

เครื่องดนตรีของละครจีนทางใต้มักจะประกอบด้วยหลาย ๆ ประเภทและเครื่องดนตรีที่สำคัญคือเครื่องเป่า ส่วนทางเหนือเครื่องที่สำคัญคือเครื่องสาย ทำนองเพลงทางใต้จะอ่อนโยนมีเสียงสูงต่ำมาก จำนวนนักร้องมีมากกว่าและมีบุคลิกลักษณะต่าง ๆ กัน ผลัดกันร้องตามบท แต่นักร้องในละครทางเหนือจะร้องให้เฉพาะตัวแสดงที่สำคัญในแต่ละฉากเท่านั้น และมีหลายฉาก การเปลี่ยนฉากไม่ต้องปิดโรงไม่ต้องเปลี่ยนเครื่องประดับเวที เพียงแต่ใช้เสียงดนตรีเป็นเครื่องหมายของการเปลี่ยนฉากเท่านั้นเอง ละครจีนไม่แสดงให้เห็นว่าเป็นโศกนาฏกรรมหรือหสนาฏกรรมแต่จะมีลักษณะปน ๆ กัน (1)

นิทาน นิยาย นวนิยาย

ชาวจีนโบราณไม่ค่อยนิยมนิทานนิยายซึ่งต่างกับคนอินเดียโบราณซึ่งนิยมมาก นักปราชญ์จีนฟังนิทานนิยายเป็นเครื่องบันเทิงใจเท่านั้น ส่วนเรื่องที่ยิ่งประวัติศาสตร์นั้นมีจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น มีผู้รวบรวมนิทานอิงประวัติศาสตร์ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัย 6 ราชวงศ์ (Six Dynasties) ครั้นถึงสมัยราชวงศ์ถัง นักปราชญ์จึงได้หันมาสนใจนิทานนิยายและปรับปรุงให้มีคุณค่าทางวรรณกรรม มีทั้งนิทานพื้นบ้านและเทพนิยาย มีคติสอนใจ ให้ความรู้และเล่าถึงชีวิตจริง ๆ ในสมัยนั้น ๆ ด้วยนิทานสมัยราชวงศ์ถังเหล่านี้มีความสำคัญมากเพราะเป็นบ่อเกิดของเรื่องและเค้าเรื่องในบทละครยุคต่อ ๆ มา ในสมัยราชวงศ์เตียนเปานิทานจากลัทธิเต๋า และจากพุทธศาสนาเป็นที่นิยมกันมาก นิทานจากพุทธศาสนาแปลมาจากภาษาสันสกฤต (2) การเล่านิทานโดยมีท่าทางประกอบได้เข้ามาจากต่างประเทศ นอกจากนั้นก็มีการขับ และละคร

-
- (1) เรื่องเกี่ยวกับละครจีน จะศึกษารายละเอียดได้จากหนังสือต่อไปนี้
L.C. Arlington, *Le théâtre Chinois*, Pélkin, 1935.
A.C Scott, *The Classical theatre of China*, London, 1957.
(2) KAL TENMARK, อ้างแล้ว หน้า 77

สวมหน้ากากจากต่างประเทศ (ซึ่งไทยเรียกว่าโชน) ได้มีอิทธิพลสร้างความบันเทิงให้แก่กวีเขียนในประเทศจีน เรื่องเล่าสั้น ๆ ในสมัยราชวงศ์ถังมีวิธีที่แจ่มแตกต่างจากของเก่าที่มีอยู่เดิมซึ่งมักจะอิงประวัติศาสตร์

นิทานในสมัยราชวงศ์ถังมักจะกล่าวถึงวีรบุรุษที่เก่งกล้าสามารถตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ นอกนั้นก็เกี่ยวกับความรัก ยักษ์ และภูตผีปิศาจ

นวนิยายจีน เขียนด้วยถ้อยคำในภาษาพูด สันนิษฐานว่าคงเริ่มเขียนกันตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง⁽¹⁾ ส่วนมากเขียนตามใจตลาดและเพื่อแพร่หลายไปสู่คนจำนวนมาก ๆ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านวนิยายจีนเริ่มจาก “สามัญชน” ตามที่ได้ศึกษาแล้วก็ได้ทราบว่าสามัญชนของจีนส่วนมากประกอบการค้าขาย ธุรกิจ และการตีพิมพ์หนังสือก็เป็นธุรกิจด้วยเช่นกัน หนังสือประเภทนี้นักธุรกิจนำไปใช้ในการประกอบอาชีพดังนั้นจึงแพร่หลายออกไปในหมู่สามัญชนได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ยังมี “โจรกรรม” ทางหนังสือคือแอบตีพิมพ์คัดลอกโดยไม่ขออนุญาตเจ้าของเรื่องเดิม ดังนั้นจึงมีเรื่องเดียวกันซึ่งคนแต่งหลายคนหลายสำนวน บางครั้งก็สำนวนอย่างเดียวกันแต่ชื่อผู้แต่งต่างกัน ซึ่งเกิดจากมีคนคัดลอกทั้งต้นไปจากต้นฉบับเดิมและเขียนชื่อผู้คัดลอกไว้ในฐานะผู้แต่ง แม้แต่ โลกวนซ่ง (1330-1400) นักนวนิยายที่มีผู้รู้จักมากก็เชื่อได้ว่าได้คัดลอกเรื่องมาจากต้นฉบับเก่า ๆ เช่นกัน เช่นเรื่อง *ซานโกซื่อ* และ *ชีวชูชวน* เป็นต้น นักนวนิยายอีกผู้หนึ่งคือ *วูเซียงเอ็ง* (1505-80) สันนิษฐานว่าเป็นผู้แต่งเรื่อง *จิยุชี* ก็คงดัดแปลงเรื่องราวมาจากคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตามนวนิยายทั้งสามเรื่องดังกล่าวนี้ก็ยังมีคุณค่าในแง่ที่ฉายให้เห็นปรากฏการณ์ของนวนิยายจีนในสมัยก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 16 นวนิยายเรื่อง *ซานโกซื่อ* มีเนื้อเรื่องที่ถูกรสนิยมของประชาชนทั่ว ๆ ไป เขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ *จิยุชี* เป็นเรื่องเกี่ยวกับ

---

(1) CEADEL Eric B., *Literature of the East, An Appreciation* John Murray, London, 1953, p. 152

ความลึกลับและอำนาจปาฏิหาริย์เหนือธรรมชาติ จิยุซึม็อิทธิพลต่อนักเผยแพร่ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนา เพราะได้ลอกเลียนแบบไปใช้ต่อสู้ซึ่งกันเพื่อให้คนเกิดความเลื่อมใสในลัทธิและศาสนาซึ่งต่างก็พยายามจะเผยแพร่ไปให้กว้างที่สุดในหมู่สามัญชน อันที่จริงนวนิยายเรื่องจิยุซึม็อิได้มุ่งเผยแพร่ลัทธิศาสนาใด แต่ให้ความศรัทธาต่อทั้งลัทธิเต๋าและศาสนาพุทธ

ในศตวรรษที่ 16 นักเขียนสัจนิยม (Realist) มักจะมุ่งเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ จนกลายเป็นนวนิยายลามก (pornographic novels) นอกจากนี้ก็มีนวนิยายเล่มหนึ่งซึ่งน่าสนใจศึกษาคือเรื่อง *ชินบิงเหมย* ทั้งนี้เพราะเขียนขึ้นอย่างดีทั้งวิธีแต่ง การสร้างเนื้อเรื่อง และการใช้ความคิด คำพูดที่รุนแรงในเชิงยั่วล้อ (satire) สังคม โดยเขียนถึงสภาพสังคมตามที่เป็นจริงในสมัยราชวงศ์แมนจู มีผู้แต่งตามแนวทางของนวนิยายเล่มนี้หลายคนเช่น *วูซิงซือ* (1701-54) ซึ่งบรรยายสังคมด้วยถ้อยคำเผ็ดร้อนรุนแรงรวมทั้งศิลปกรรมในสมัยนั้นด้วย นอกจากนี้ยังมีนวนิยายรักซึ่งมักจะแฝงไว้ด้วยความทุกข์ความสิ้นหวัง การพลัดพรากและรักที่ไม่เหมาะสมโดยใช้ภูมิหลังสังคมจีนซึ่งยุ่งยากซับซ้อนเป็นท้องเรื่อง เช่นสังคมที่ประกอบด้วยหน่วยครอบครัวซึ่งมีผู้คนมากมาย ญาติพี่น้องอยู่ในบ้านเดียวกันนับเป็นสิบ ๆ คน และมีคนใช้กับบริวารนับเป็นร้อย ๆ ดังจะเห็นได้จากเรื่อง *ฮุงหลูเหม็ง* (Hung lou méng) หรือ *ความฝันในห้องนอนสีแดง* แต่งโดยเฉาซัง (1715-63) เป็นนวนิยายที่บรรยายภาพตัวละครได้อย่างชัดเจน แสดงออกทางคำพูดและอุปนิสัยใจคอที่นักเขียนได้บรรยาย ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดที่บริสุทธิ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อนักเขียนรุ่นต่อมา โดยเฉพาะในยุควรรณกรรมสมัยใหม่

ในสมัยหลังการปฏิวัติทางระบบการเมืองในปี 1911 ก็ได้มีการปฏิวัติทางวรรณกรรมในปี 1917 ตามมาโดยนักเขียนที่ชื่อว่า *ซูซื่อ* (เกิดในปี 1891)

ได้กล่าวโจมตีวรรณกรรมคลาสสิก และได้สร้างวรรณกรรมสมัยใหม่ขึ้นแทนที่
จุดที่โจมตีก็คือการใช้ภาษาเท่านั้นเอง และความใหม่ที่เห็นชัดก็คือการนำภาษา
สามัญมาใช้แต่งวรรณกรรม ดังนั้นภาษาจีนโบราณคลาสสิกจึงเลิกใช้อย่างเด็ด-
ขาดในงานวรรณกรรมยุคหลังปฏิวัติ

ปัญหาเรื่องรูปแบบนวนิยายจีนยุคหลังปฏิวัติยังขัดแย้งกันอยู่ ไม่สามารถ
จะลงเอยได้อย่างเด็ดขาดสมบูรณ์ แต่ก็ไม่ใช่สำคัญนักความนึกคิดที่รุนแรง การ
ใช้คำพูดแรง ๆ ขาดการขัดเกลากลับกลายเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย อิทธิพล
วรรณกรรมตะวันตกมีต่อนวนิยายจีนอย่างชัดเจนเช่น Hsü chih-mo ฉือชีโม
(1896-1931) ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีอังกฤษ เรื่องสั้นหรือ short
story ได้รับอิทธิพลจากความคิดของผู้ที่นิยมคาร์ลมาร์กซ์ (Marxist) ส่วน
หนึ่ง อีกส่วนหนึ่งยังมีอิทธิพลของขงจื้ออยู่ด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ยั่วล้อ
สังคมในบรรดานักเขียนนวนิยายยั่วล้อซึ่งมีความแตกตันทันทีผิดรื้อนก็ได้แก่หลูซิน
(นามปากกาของ ชูจุเจง, 1881-1936) งานเขียนของเขามีผู้แปลออกเป็น
ภาษาต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 12 ภาษา คือเรื่อง True Story of Ah Q ⁽¹⁾ ใน
พากย์อังกฤษผู้แปลคือ C.C. Wang ตีพิมพ์ ณ กรุงนิวยอร์ก ค.ศ. 1941 ใน
ภาษาไทยไม่ปรากฏว่ามีผู้แปลออกมาทั้งเล่ม เพียงแต่ได้เขียนถึงไว้บ้างเช่น
นวนชน ใน หลูซิน ⁽²⁾ ดังนี้

“ชีวประวัติ อา Q” จะเป็นภาพพจน์อันลึกซึ้งทางชีวิตทางของมวลชน
ชาวจีนผู้ยากไร้ในยุคเก่า และก็เป็นมุมหนึ่งทางประวัติศาสตร์ของชนชาติที่ถูก
กดขี่ อา Q นี้อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลแบบฉบับที่ได้รวมเอาโรคทางจิตใจ
ของประชาชนชาติจีนมาอยู่ในตัวเขาเพียงคนเดียว บุคคลเช่นนี้ไซ้จะมีเฉพาะในจีน

(1) เล่มเดียวกัน หน้า 154

(2) นวนชน หลูซิน ว่าด้วยความคิดวิทยาศาสตร์และการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมชนชาติ
หนังสือชุดหลูซินศึกษา สำนักพิมพ์คนหนุ่ม กรุงเทพฯ 2517 หน้า 134-135

เท่านั้น ยิ่งกว่านั้นยังมีอยู่ทั่วทุกหัวระแหงอีกด้วย จิตใจของอา Q ได้แทรกซึมอยู่ในกระดูกของคนจีนไม่น้อย ทั้งที่อยู่ในชนบทและในเมือง...”

ข้อความที่ยกมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของทัศนะของ “นวนชน” ผู้เรียบเรียงในภาษาไทย

สัมพันธภาพระหว่างวรรณกรรมจีนและไทย

ถึงแม้ประเทศไทยจะมีสัมพันธภาพกับประเทศจีนมานานนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้วก็ตาม อารยธรรมจีนก็ไม่สู้จะปรากฏร่องรอยเด่นชัดอยู่ในวงวรรณคดีไทยสักเท่าไรนัก การเรียกชื่อผู้นำชาติไทยในสมัยสุโขทัยว่า “พ่อขุน” นั้นก็นำแบบอย่างมาจากคุปโบลข่านแห่งมองโกเลียซึ่งได้ครอบครองจีนในราวศตวรรษที่ 12—13 นั่นเอง

วรรณกรรมจีนเข้ามาสู่ประเทศไทย ก็โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระราชประสงค์ให้มีการแปลวรรณกรรมของประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงออกเป็นภาษาไทย ดังนั้นจึงมีการประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแปลนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องสามก๊ก ราชธาธิราช ไชยอัน รามเกียรติ์ และอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่า วรรณคดีนั้นเป็นสื่อในการปกครอง การศึกษาวิชาการ การศึกษาอบรมอย่างจริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ วรรณกรรมในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มักจะเกี่ยวกับเรื่องสงครามหรือยุทธศาสตร์และการปกครอง

สามก๊ก การแปลสามก๊กจากต้นฉบับจีนเป็นไทยนั้น ผู้แปลซึ่งเป็นคนจีนได้ถ่ายทอดเป็นคำบอกเล่าให้คนไทยฟัง แล้วคนไทยก็เรียบเรียงเป็นภาษาไทยอีกตอนหนึ่ง แม้เวลาจะผ่านพ้นไปกว่าร้อยปีมาแล้ว ก็ตามตำนาน

ก็ยังฟังสะดวก รวดเร็ว ทรงโปรดปราน เข้าใจง่าย ค้นฉบับในภาษาจีน
ก็ใช้สำนวนเขียนชั้นดี ส่วนความจริงทางประวัติศาสตร์นั้นยังไม่ทราบว่า
ถูกต้องเพียงใด มีสันนิษฐานว่าเป็นเรื่องราวในสมัยปลายราชวงศ์ซันตรงกับ
ข้อความที่บันทึกไว้ในชุดประวัติศาสตร์ Erh Shih Szu Shih ยาวถึง 24
ตอน ส่วนหนังสือสามก๊กภาษาจีนฉบับที่แพร่หลายที่สุดนั้น ล่อกวนตง (Luo
Kuan Chung พ.ศ. 1873—1943) เป็นผู้เขียน ความยาวเป็นหนังสือ 24 เล่ม
พิมพ์หลายครั้ง มีการแก้ไขทุกครั้ง ฉบับพิมพ์เชื่อดีไ้มากที่สุดฉบับนี้มี
คำอธิบายของชินเจิ้งตัน (Chin Sheng Tan) สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดในการ
แต่ง “สามก๊ก” คือ การสร้างตัวละครในเรื่อง⁽¹⁾ ทั้งนี้เพราะชัดเจน เป็นจริง
เป็นจัง มีชีวิตชีวา มีแง่คิดสำหรับเป็นตัวอย่างที่ไม่ควรเอาอย่าง ทำให้เข้าใจ
ผู้อ่านชีวิตจิตใจคนดีขึ้น สิ่งสำคัญรองลงมาก็คือกลยุทธ์แบบต่างๆ ลึกซึ้ง สลับ
ซับซ้อนและศึกษาอย่างละเอียด⁽²⁾ นอกจากนี้ก็มีวิชาการและความรู้รอบตัว
อื่นๆ ในสามก๊กที่น่าสนใจได้แก่ จิตวิทยา วาทศิลป์ วิชาการทูต จริยธรรม
เช่นความซื่อสัตย์ ของกวนอู⁽³⁾

เรื่องราวของสามก๊ก มีต้นฉบับในภาษาจีนหลายฉบับต่าง ๆ กัน บาง
ฉบับได้เขียนยกย่อใจใจมากในฐานะที่เป็นนักรบ นักปกครอง และรัฐบุรุษ
ที่มีความสามารถสูงทุก ๆ ด้าน แต่ฉบับที่ไทยนำมาแปลนั้น ไม่ค่อยยกย่อ
ใจใจ แต่ยกย่อของเบ้งซึ่งฉลาดปราดเปรื่อง ซึ่งก็ไม่ใช่ทุกเรื่องเท่าใจใจ

วรรณกรรมแปลภาษาจีนอื่นๆ

การแปลวรรณกรรมจีนเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในรัชกาลที่ 1 ต่อมาใน

- (1) เรื่องของตัวละครโปรดศึกษาจากอาจบ, สามก๊กฉบับนิพนธ์ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
ปราโมช หนังสือชุดตัวเอกในสามก๊ก เช่น ผู้ถ่มน้ำลายรดฟ้า, เล่าปี่ผู้พนมมือไหว้
คนทกชั้น ฯลฯ
- (2) สังฆพัทในท้อ, คำขวัญพิชัยสงครามสามก๊ก
- (3) ละเอียด ประภษณ, คำบรรยายสัมพันธ์ภาพระหว่างวรรณกรรมจีนกับไทย ๗ มหา-
วิทยาลัทธิธรรมคำแหง, 2517

รัชกาลที่ 2 และส่วนใหญ่ในรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หนังสือที่
แปลส่วนมากเป็นประวัติศาสตร์หรือ “พงศาวดารจีน” และ นวนิยายอิงพง
ศาวดาร

หนังสือแปลที่เป็นประวัติศาสตร์นี้ผู้อ่านมุ่งหาความบันเทิงมากกว่าความ
รู้ การคัดเลือกต้นฉบับไม่พิถีพิถัน แล้วแต่จะหาต้นฉบับได้ก็แปล รวมทั้ง
ขึ้นเป็นหนังสือ 35 เรื่อง คณะกรรมการดำเนินงานจัดพิมพ์หนังสือชุดภาษา
ไทยได้จัดพิมพ์ขึ้น เรื่องที่คนนิยมอ่านกันมากได้แก่ ไคเก็ก ห้องสิน เลียดก๊ก
ไซฮั่น ไซย่นก๊วย ซ้องกั๋ง ไซอัว เป็นต้น

ไคเก็ก เป็นหนังสือที่น่าสนใจมากเนื่องด้วยกล่าวถึงปรัชญาด้วย โดย
เริ่มตั้งแต่การสร้างโลกและจักรวาล (Cosmology) เช่นการสร้างดวงอาทิตย์
ดวงจันทร์ และโลก ต่อจากนั้นจึงเริ่มกล่าวถึงกษัตริย์ในราชวงศ์จิน และ
ทำให้เราทราบว่า ในตอนแรก ๆ กษัตริย์จีนนั้นราษฎรเป็นผู้เลือก ต่อจาก
นั้นจึงมีการสืบสันตติวงศ์

ไซย่นก๊วย และไซอัว เป็นพงศาวดารจีนอีกเล่มหนึ่งที่น่าสนใจมาก
เพราะเป็นเรื่องราวในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งอารยธรรมจีนเจริญรุ่งเรืองสูงมาก
นอกจากจะได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ ยังได้คติชีวิต และเข้าใจความต้อง
การของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่หยุดนิ่งอีกด้วย

การเขียนพงศาวดารจีน ส่วนมากมีสไตล์คล้าย ๆ กัน เช่นในเรื่อง
ซ้องกั๋ง (แห่งราชวงศ์ซ้อง) ซึ่งมีเนื้อเรื่องยืดเยื้อมากเป็นหนังสือถึง 9 เล่ม
มีตัวบุคคลมากมาย ในเล่มแรก ๆ คือตอนเริ่มเรื่องจะกล่าวถึงกำเนิดของบุคคล
สำคัญที่ละคนพร้อมด้วยเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น เช่น ผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ
ได้เผชิญทำผิดกฎหมาย เช่นฆ่าคนตาย ก็หนีเงื้อมมือกฎหมายบ้าง หรือถูกลง
โทษเนรเทศบ้าง บางคนก็หนีไปเข้ากับโจรเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระความ คนที่
ซื่อสัตย์สุจริต เช่นตัวซ้องกั๋ง ภรรยาที่มีผู้ได้ฆ่าภรรยาตาย แต่ความดีงามของ
ซ้องกั๋งมีมากกว่า ขุนนางและประชาชนก็ช่วยเหลือป้องกันความผิด แต่แล้ว
ชีวิตของซ้องกั๋งก็ต้องระหกระเหินใช้กรรม จนหมดสิ้นเวรกรรมแล้วจึงได้เป็น

ใหญ่เป็นโต เรื่องราวที่เขียนเป็นรายละเอียดของเหตุการณ์ ประกอบด้วยชีวิต
และขนบธรรมเนียมประเพณีของจีน อุปนิสัยใจคอของคนตามเมืองต่าง ๆ การ
แก้ปัญหาเฉพาะหน้าของแต่ละคน ซึ่งขาดความรอบคอบทำให้เกิดเหตุการณ์
ที่ประทับใจ ตื่นเต้น และสนุกสนาน ดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าเหตุใด
พงศาวดารจีนจึงมีผู้อ่านเผ้าคอยติดตามอย่างแพร่หลาย

อิทธิพลของพงศาวดารจีนมีผลทำให้เกิดนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ขึ้น
มากมาย เช่นนวนิยายเรื่อง จออยู่เหมิง นางซันบ้อเหมาเป็นต้น ในสมัย
ปัจจุบัน (ร. 9) ก็มีนักเขียนหลายคนนำเรื่องราวของบุคคลในสามก๊กมาเขียน
ใหม่ เช่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และยาขอบเป็นต้น